

FICȚIUNEA

nr. 121 ● octombrie 2025

Revistă de cultură

Teodora Ana
Mihai a citit
cu empatie
povestea
scrisă
de Cristian
Mungiu
și-a făcut
un film fără
fisuri epice.

Zenob

Scanează codul QR
pentru a citi integral
articolele

Director: Șerban Pavlu

Scriitori bucureșteni la Palat

20 septembrie
ora 18

Cu participarea
actorului

Raoul Alexis Ipate

Ana Iorga

Doina Ruști

Dinu Flămând

Iren Male

Adrian Majuru

Petre Nechita

Péter Demény

Dan Pleșa

Roxana
Dumitrache

Cătălin D. Constantin

Andrei Novac

LITERATURA
orașului

Bulev. I. C Brătianu nr. 2

Palatul
Sutu
MMB

Când traduc iubesc, iubesc ce traduc – pledoarie pentru gândire și simțire la plural

Carmen Andrei

Experiența de a traduce este condiția umană prin excelență, să fii locuit de cineva, dominat de prezența Celuilalt, în tine, în vintre și-n venele tale unde curg și litere și cerneală, dar mai ales în simțire, în simțiri. Nu vrei să-ți (re)vii în simțiri, rămâi acolo, ca-n relația terapeutică. Traducerea este în fenotipul meu. Este *habitus*-ul meu.

Mă asemăn cu cel pe care-l traduc, cu tradusul, cu traducătorii, cu Alții. Traduc cu toate cărțile pe care le-am citit sau încă nu am apucat să le termin, cu niște cunoștințe, competențe, abilități. Dobândite sau nu. Aparente și latente. Lingvistice, stilistice, culturale nu în sens larg, haotic, ci în sens foarte strâns, adică cultură specializată, de soi bun. Cu creierul, stomacul și fierea. Cu epiderma. Somatizând. Cu multă intuiție, fler, *pif* franțuzesc. Curaj și lașitate dozate judicios. Cu genele pe care nu mi le știu din arborele

familiei, cu scenariul și povestea mea de viață. Cu multă empatie, dar mai ales cu și mai multă curiozitate. Traducerea este și talent. Am o pletoră de studii teoretice, note și observații de profesioniști în urechea medie, care zumzăie cu perversitate. Și mă induc în păcatul trufiei uneori, când vreau să fiu *politically correct*. Și devin *politically sensitive*. De acord, numai lamentabil nu sau călduț sau pe lângă sens. Să evit cu justețe violența, intervenționismul, manipularea. Traducerea este violență, stigmă, discriminare inconștientă în gândire și alegeri, traducerea este sexistă, rasistă, minoritară, deziderat de ospitalitate.

Spune-mi pe cine traduci ca să-ți spun cine ești, adagiu deturnat devenit truism care induce ideea *asemănării*. Și a *apartenenței*. De aici pleacă etichetele și ocaua de măsurat, cine și ce traduce, mai apoi *cum* traduce. Când traduc, iubesc să

citesc atent, cu ochi de pisică-n noapte, iubesc ce citesc și traduc într-o relație de imanență dependență de Celălalt, să (te) gândești cu el, și-n vinele tale să curgă literele lui, cerneală, gândurile și ideile. Așezat sau alandala, micul și marele circuit în arterele cărții. Ca-n Marea Neagră, cea mare și frumos de albastră de la Olimp, îmi plac și valurile, cu forța lor năucitoare ca-n lumea ideilor eterate, dar îmi vreau să ating și solul cu picioarele, „să am picior”, colac de salvare. Când înveți să înoți, înveți și ce să faci când nu mai ai picior, când pierzi siguranța, solul ferm. Când am înțeles că pierd, hotărâsc ce sacrific și unde recuperez, să ating din nou pământul cu piciorul. Să nu mă înec. Să ies din apă răcorită, obosită și fericită în egală măsură.

Prefer să traduc fără să fi citit tot înainte, tot textul, vreau să-l descopăr pe drum, în tovărășia

care se leagă. Să intru în teoria groparului să caut adevăruri în locurile unde nu se uită nimeni. Cu FoMo (*fear of missing out*) atât de actual în social media, adică simțind o teamă anxioasă să nu ratez ceva important, esențialul, nuanța, ocheada. Mă confrunt cu viul mișcător, cu sensul care ia corp și formă, se pune-n ramă și se oglindește narcisic. Traducând, mă apropiu de Celălalt ca de-un necunoscut, intru în vorbă, îl întreb ce mai face, de ce face ce face.

Încep înconjurată de instrumente, de dicționare bilingve, de expresii și aici vine tentația procrastinării: când te fură un cuvânt, apoi altul, apoi o expresie nouă pe care o copiez să o țin minte, apoi mai copiez încă două-trei să-mi fac zilnic bagaj tot mai trainic și bagajul meu de traducător se rotunjește frumos, mai desfac buzunarele ascunse și mai bag și-acolo cuvinte, idei, asociez și compar, asemăn

și mă asemăn, dezbin și unesc. Îmi pun uniforma de pionier-trăducător, și cravata, musai roșie, așa cum sunt scriitori care își pun pijamaua sau hainele de lucru dis-de-dimineța și purced la vânătoarea de stil cu un *captatio*

benevolentiae al elocinței antice nemărturisit. Cărțile și dicționarele se ceartă pentru suport, stativ, care să stea mândru pe amvon. Apoi se completează, se împacă și cu virtualele și-mi dau sens, sensul corect. Cu argument

inteligibil și nuanță. Să nu intri în polemici caricaturale și sterile.

Când traduc, veghez să-l respect pe Celălalt, să-l pricep și accept în diferența lui. Traducerea este plonjeu în diferență, dar în sens derridian. Și ajung

aici, înțeleg că, în traducere, suntem toți *queer*. Mirosul de fân umed este naiv bucolic sau rage un animal flămând?

Versiunea integrală în <https://fictiunea.ro>

Fericirea ca un măr copt: 35 de poeme despre revoluție

Adrian Florin Duță

Andrei Novac,
35. Povestea nespusă
a unei revoluții,
Vellant, 2024

Volumul „35: povestea nespusă a unei revoluții” al lui Andrei Novac, cu ilustrații realizate de Flavia Lupu, este un volum de poezii aflat destul de departe de poezia pe care o citesc de obicei. M-am bucurat deci să găsesc în el un fir roșu (sau mai multe) și o coerență atât de emoționantă. E un volum care nu se vrea înțeles, ci mai degrabă simțit, ai întregul context (deși te îndeamnă să cauți mai mult), nu face apel la metafore care se vor descifra, așa spune chiar că e fix opusul. Volumul strigă și se simte de multe ori ca o rugămintă, e impetuos și imperativ. Cuvintele strigate în volum sunt libertatea, adevărul și dragostea, se strigă la Dumnezeu și împotriva crimei, gropilor și pământului, se aspiră la realitate, fericire și remuşcare.

Întregul volum stă sub semnul numerelor: poeziile nu au titluri, sunt doar numerotate și atribuite unei victime pe care o onorează. Întregul volum primește titlul după numărul de poeme pe care-l conține. Poeziile se îndepărtează de această tendință, însă biografiile victimelor abundă de ele: de la data nașterii și a morții, la numerele rapoartelor medico-legale și numărul de gloanțe găsite în trupurile lor, un contrast cel puțin dureros. Însă până și descrierile victimelor au uneori ceva dureros de poetic, „unul dintre cazurile de crimă care nu au putut fi

ascunse sub mantia călduroasă a unui presupus ordin.” Victimele comemorate de volum sunt atât copii, printre cele mai tinere victime ale revoluției care au murit la vârsta de câțiva ani sau doar câteva luni, cât și jurnaliști, piloți, studenți, fie ei protestatari sau nu, dar și victimele din cadrul unităților militare.

Volumul nu se ferește de repetiții, însă cu cât parcurgi mai multe poeme, cu atât intenția autorului, cred eu, devine mai evidentă. N-am putut să nu observ (și să apreciez) repetiția cuvântului „cotidian”, obsesia pentru iarnă și frig, „o iarnă în care pe asfalt adorm oameni/ cu tot cu viețile lor”, de unde a dispărut și soarele „înghițit ca o pastilă”, soare care răsare brusc și se vrea „strâns în brațe”; teama care este adesea numită, nu metaforică; întreruperea sensului firesc, lumea care merge mai departe, imaginea mamei care își caută copilul printre cei vii, imaginea mamei care își strânge copilul mort în brațe, mamele care „nasc doar așteptări”, copilăria cu ecouri de gloanțe, viața ca un „măr necopt”. La fel de marcantă este imaginea descompunerii, care pare principala metodă de analiză a autorului: întunericul care descompune frica, spaima despărțită în silabe și suferința care se împarte în „azi/ mâine/ și secunde” sunt metafore repetate de-a lungul poemelor. Cea mai memorabilă imagine rămâne însă „țara ca un pat dezordonat/ țara ca o dragoste care se consumă”.

Cel mai marcant la acest volum este modul în care poezia se îmbină cu poveștile victimelor revoluției. Primul astfel de moment care mi-a atras atenția citind volumul este pagina dedicată Ruxandrei Marcu, unde înțeleg pasiunea autorului pentru cuvântul „cotidian”. Tânăra, una dintre primele victime care mor la București, este descrisă într-o ipostază cât se poate de obișnuită, urmată brusc de raportul medico-legal cât se poate de rece referitor la sfârșitul ei tragic. Poezia care îi este dedicată, a patra din întregul volum, este poate cea mai reușită și mai puternică. Se termină simplu: „oamenii iubesc și mor fericiți”. Aceeași imagine își găsește ecoul și mai târziu în poemul cu numărul 32. Singura excepție pe care volumul o face în ceea ce privește alternanța dintre poeme și biografii este pagina pe care o împart o mamă și fiica ei, care le descrie viața și circumstanțele morții tragice, iar poeziile care le sunt dedicate urmează

neîntrerupt una după cealaltă, nedespărțite.

Caracterul fragmentar al versurilor m-a pus puțin pe gânduri la început, versurile cuplate în strofe par uneori să nu aibă neapărat o legătură între ele. Însă în volumul ăsta funcționează, mi-am dat seama încă de la al treilea poem, pentru că se observă cât de intenționat este făcută această alegere imediat ce versurile încep să se alterneze cu rugăciunea „Tatăl nostru”, potrivit și ea în contextul asasinatului pe treptele catedralei. Imaginea catedralei se repetă, poemul 07, spre exemplu, oferă astfel poate una dintre cele mai tragice imagini ale uitării: „sângele de pe scări s-a spălat/ târziu au fost schimbate cu totul/ pentru ca drumul către echilibrările viitoare/ să fie mai ușor.”

Poate tocmai de asta mi s-a părut așa frumos finalul, în care autorul pare să găsească speranța după care strigă cu majuscule de-a lungul întregului volum.

Rareș Andrici: trebuie să îmi apăr personajul

Cunosc foarte bine scenariul filmului, amplu, chiar stufos, cu multe detalii: după ce anume îți pare rău dintre scenele și detaliile rămase în afara peliculei?

Nu îmi mai amintesc tot ce am filmat, dar cred că au fost înlăturate anumite lucruri. Mereu se întâmplă asta din diverse motive. E normal. Nu îmi pare rău pentru nimic și nu cred că s-a pierdut ceva. Treaba mea, până la urmă, este să particip la desfășurarea unei povești coordonate de regizor. Este responsabilitatea sa, iar eu am încredere în viziunea respectivă.

Ce ai adăugat personajului tău? Ce ți-a plăcut, ce nu ți-a plăcut la el? Prezintă în câteva cuvinte personajul.

Îlă este personajul negativ din poveste: impulsiv, agresiv, arogant, superficial, manipulativ. Eu doar am încercat să umplu acest rol cu tot ce am

crezut că va ajuta la desfășurarea evenimentelor. Mie mi-a plăcut procesul de lucru și nu mi-a păsat de perspectiva

morală a felului în care este el. Eu trebuie să îmi apăr personajul atunci când lucrez, astfel capătă credibilitate. De

judecat, îl vor judeca oricum cei care văd filmul.

Ce părere ai despre filmele cu hoști? Îți plac filmele în care hoștii sunt prinși? Cele în care scapă? Sunt filme de succes: ce atrage la acest gen de film?

Mie îmi plac filmele care spun ceva, filmele care își propun să transmită mesaje, care pun probleme. Dacă hoștii sunt prinși sau nu e mai puțin important pentru mine. Important e să rămân cu ceva la final.

Ce urmează pentru tine după acest film? (planuri, roluri, dorințe)

Singura mea dorință este să lucrez la cât mai multe proiecte ca acesta, cu oameni pasionați, cu povești și roluri interesante și provocatoare.

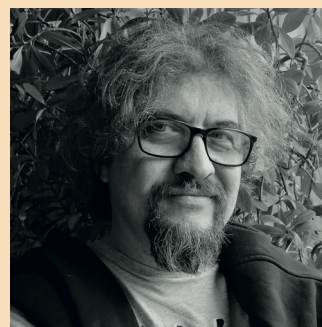
În continuare fac ce am făcut până acum. Lucrez, repet, merg la castinguri atunci când apare ceva ce îmi atrage atenția.

Scrisoare de dragoste

Péter Demény

Te-am iubit din clipa în care te-am văzut de la strada Panait Istrati la Kiseleff și de la Polonă la Ioanid de la Mega la Perla și de la Nottara la Bulandra de la doamna care mă saluta cu „bonjour” până la Cristian Mungiu pe care l-am văzut odată cu niște sticle de reciclat de la doamna de la florărie care îmi zice cocheta că „știți că aici găsiți orice” până la dentista care se scuza și spune să mai aștept un minuțel am 53 de ani oare câte minuțele am trăit nu puține mă gândesc

dar nu vreau să fiu ironic chiar îmi plac diminutivele ca și doamna aceea care mi-a urat o seară simpatcă numai zile și seri simpatice am trăit aici chiar atunci când am auzit reverberațiile demonstrațiilor de pe Victoriei dar l-am întâlnit pe Victor Rebengiuc, măil cum să nu iubesc orașul acesta în care János bácsi nu știe o boabă de maghiară în care poate beau vin acolo unde s-a îmbătat Dinică cu lordache și îmi vine în minte mereu Angela Similea

amintiri din copilărie asta-i bună dar pe tine, București, te iubesc în cel mai prezent dintre toate timpurile parcă am intrat în regăsirea timpului pierdut eu, un Proust cât se poate de prost mai trebuie să devin suporter Rapid și-atunci chiar că aş pune capac la toate

Pe aici nu se plânge!

Roxana Dumitrache

De fiecare dată când aterizez la București, am senzația acută a catastrofei imediate. Se instalează vag din avion, când pilotul anunță temperatura și ora la sol, iar dacă are puțină tandrețe sau poate sadism – încă nu-mi dau seama – ne urează bun-venit acasă. Și dacă, evident, nu confundă Bucureștiul cu Budapesta. Ei bine, atunci îmi devine limpede că nu mă pot întoarce. Ezit mereu pe scara avionului, cu aerul unui arici buimac care vede brusc o lumină. Am gesturi nătânge, îmi strâng poșeta la piept ca o femeie de la țară care are banii de răsaduri și cobor scările săcâitor, îngrozitor de lent încât provoc, invariabil, o serie de reacții. Fie „haide doamnă, că îmbătrânim aici”, „ne mișcăm și noi?” ori „pardon, coborâți?” De parcă aș avea opțiunea să nu.

În aeroport e puțin mai bine, ca-n orice spațiu liminal. Probabil și în purgatoriu îți păstrezi ceva optimism. În buna mea credință prostească, mie îmi place Otopeniul cu mirosul lui de foietaje râncede, corpuri încălzite, scaune de plastic și parfumuri fel de fel. Iar noul terminal, cu albul lui metalic, septic, anunțând un spațiu frumos, civilizat, corect, ca o promisiune electorală pare mai degrabă transplantat în prelungirea terminalului vechi, nu o continuare firească. Am văzut multe aeroporturi la viața mea, dar în niciunul nu am simțit că rănilile mele sunt mai atent pansate ca în Otopeni. Ultima dată, după un voiaj de cuplu absolut catastrofal, culminând cu o ceartă șoptită, dar plină de meschinării cât a durat zborul Amsterdam-București, un porumbel intrat cine știe cum în aeroport, survolând atent zona de primire bagaje, mi-a

gratificat fostul iubit pe păr și pe sacoul bleumarin. Atunci am știut trei lucruri: că porumbeii chiar își merită cu prisosință rolul de mesageri ai păcii, că rugăciunile sunt mai ușor auzite în avion, probabil criteriul proximității funcționează și că, în fine, trebuie să mă despart de Victor chiar și pentru că a tratat incidentul fără pic de umor. Am mai știut, sigur, un lucru: că am ajuns la București, locul în care până și porumbeii sunt de partea mea.

Drumul spre casă e întotdeauna cel puțin aventuros pentru că locuiesc în fosta mahala Amzei, acum un spațiu mozaicat, doldora de cafenele hip, restaurante cu bucătării fusion, câteva tarabe cu legume obscene de scumpe din fosta piață și mașini parcate după principiul jocului Tetris. De fapt, simt că sunt acasă încă de pe Ana Ipătescu, cel mai frumos bulverard al orașului, rebotezat în tradiție toponimică sexistă Lascăr Catargiu. Iubesc prea mult acest bulevard ca să las acest amănunt deloc irrelevant să-mi altereze emoțiile, îl iubesc în integritate, fără breșe: în toate anotimpurile, chiar și când vara se prăbușește pe străzi, zi și noapte, când e gol sau când e invadat de mașini

și nu i se mai aude respirația. Pe Catargiu m-am plimbat la braț cu tatăl meu când aveam discuțiile cele mai complicate, dar și cele mai tandre, mi-am plimbat iubii, copilul, tristețile, bucuriile, spaimele, mirările, micile drame, recapitulările autobiografice, chiar și intrigile sau planurile de răzbunare. Și întotdeauna bulevardul mi s-a așezat molcom la picioare, ca un labdrador, și a făcut ca totul să fie mai mic, mai simplu, ca tristețile să se dilueze, bucuriile parțiale să se rotunjească și ideile sofisticate de răzbunare să facă cale întoarsă. Pe Catargiu am mărșăluit la multe proteste, bulevardul a primit mulțimi de oameni, scandări, pancarte și nu a protestat nicodată. Dacă ar fi om, acest bulevard ar trebui canonizat.

Revin în Amzei că de acolo plec întotdeauna. A făcut o treabă bună Amza Neacșu, când a ctitorit Biserica acum două secole, ca o siluetă albă și tutelară a cartierului, cu gardurile ei feroase de care doar eu știu am atârnat la nunta lui când am aruncat cu semințe de chia în loc de orez. Au divorțat după 6 luni, deși aburii sentimentelor se risipiseră dinainte de nuntă. Cum vina mă urmărește ca o umbră,

cred că de la semințele mele de chia li s-a tras. Pe străduța perpendiculară – blocul în care a locuit Nichita Stănescu, cu o pizzerie minusculă la parter și un magazin rusesc cu cele mai bune vinuri georgiene, un salon cu manichiuriste ucrainene și un restaurant kosher, cred că printre puținele din oraș. Nu știu ce are crede poetul despre asta, dar mie îmi pare un parter de bloc geostrategic. Vis-a-vis, celebra patiserie cu merdenele, loc de pelerinaj pentru hipsterii orașului. De multe ori mă opresc acolo, dar niciodată pentru merdenele, marea mea slăbiciune sunt cornulețele cu nucă. Seamănă cu cele pe care mi le face bunica mea, semiluni pudrate pe care le decupam împreună din aluat dulce cu marginea unui pahar în timp ce ea îmi povestea, ca o Șeherezada fără *deadline*, despre semiluna de pe steagul Turciei și despre cruciade. Acum, când decupăm cornulețele din ce în ce mai rar, nu mai povestim deloc despre războaie sfinte, ci bunica mea încearcă să mă pregătească pentru o lume din care ea nu va mai face parte. O lume pe care eu nu o voi înțelege nicodată.

Când ajung pe scara blocului meu, printre cele mai vechi din oraș, cu scară *art-nouveau* și lift ca de spital, cu uși pe ambele laterale și miros de vagon CFR, știu că sunt acasă, acasă în București, orașul în care până și porumbeii sunt de partea mea. Și mai știu ceva, că oricât de grele mi-ar fi întoarcerile, orașul asta necruțător, dezolant pe alocuri, impetuos, torturat, care ne doare în fiecare zi când e în grija unor primari lamentabili, care ne strivește dar ne și vindecă, ne face rău și ne face bine, mă primește întotdeauna ca o bunică pasionată

Când intimitatea se transformă în spectacol pervers

Florența Vintea

Andrei Velea,
Fără știrea ei,
Cișmigiu Books, imprint al
Editurii Universitare, 2025

Scrierea romanului „Fără știrea ei” a fost, așa cum mărturisește Andrei Velea „o experiență intensă și complicată”. De la sine înțeles, sursele de informare nu au lipsit. Toate marile agenții de presă au documentat pe larg cazul Dominique Pelicot. Cunoașterea prealabilă a tuturor amănuntelor puse la dispoziție de presă nu afectează cu nimic lectura, poate chiar o susțin. Și cu toate acestea, nimic din datele oripilante și dezgustătoare nu se regăsesc în roman. Avem în față un thriller psihologic onest, dar captivant, fără exagerări interpretative. Citez din prezentarea făcută de autor:

„Romanul te poartă în mintea unui bărbat pentru care dragostea devine obsesie, iar intimitatea se transformă în spectacol pervers.”

Pornind de la aceste premise, lectura romanului „Fără știrea ei” incită, intrigă, dar induce și sentimente contradictorii, deși cititorul știe că are în față un roman bazat pe fapte reale. Povestea începe și curge lin, poate prea lin, asemenea unei lungi confesiuni, prin care naratorul se pune mereu în centrul evenimentelor. Latura patologică a gândirii sale este dezvăluită treptat, odată ce aflăm la capătul unei descrieri senzuale că femeia din cadru este „un obiect adorabil”. Dar, ceea ce trezește interesul din punct de vedere patologic sunt pasajele de adresare directă, ca într-un dialog, către personaje virtuale denumite „Voi, cei din camera asta de filmat”. Din acest punct al lecturii, ești acaparat de confesiunea naratorului. Dar, ce suspiciuni ți-ar putea trezi un

bărbat care preia sarcina creșterii copiilor pentru ca soția să-și poată dezvolta cariera aducătoare de beneficii materiale?

Ritmul monologului care se derulează în mintea naratorului este constant, chiar monoton, fără sincop narative. Chiar simți cum îți adoarme vigilența. Citim despre primele momente de intimitate ale viitoarei relații maritale. O fantezie de început îl transpune pe narator în miezul romanului „Parfumul” (de Patrick Süskind), în ceea ce pare o tulburătoare declarație de dragoste.

Când au apărut și cum s-au alimentat pulsunile patologice care l-au transformat pe narator într-un abuzator care a depășit orice urmă de logică? Este întrebarea din umbră care te însoțește permanent. Confesiunea din prezent este însoțită de bucle temporale, cu întoarceri în anii copilăriei și ai adolescenței. Aflăm pe larg amănunte din relația dificilă cu un tată alcoolic și violent, ni se povestește despre o mamă frivolă și libertină care nu ezita să-și aducă iubii ocazionali în aceeași cameră unde dormea adolescentul și, mai ales, aflăm despre propria experiență în postură de abuzat sexual, victimă a unuia dintre iubii mamei.

Andrei Velea își construiește romanul asemenea unui puzzle cu o structură ușor confuză. Dacă la început simțim că lipsesc piese, treptat înțelegem locul fiecărei confesiuni în tabloul general. Dar, ceea ce putem observa de la primele pagini este că bărbatul adoptă deliberat tactica victimizării și nu iese din aceasta pentru că numai așa își poate explica obsesia îndeplinirii dorinței supreme: dobândirea controlului generalizat. Tot ce mărturisește are drept scop justificarea acțiunilor sale. Mediul

familial toxic și dizarmonic pe care bărbatul îl percepe în mod corect ca factor distructiv pare a fi elementul de bază care a stat la baza tulburărilor de personalitate și a generat comportamentele deviate de mai târziu. În viziunea sa, orice argument este util dacă poate ajuta la alimentarea dorinței patologice de a obține controlul asupra celor din jur. De-a lungul acestei confesiuni, bărbatul se sprijină pe un arsenal bogat de mantere specifice gândirii pozitive. Șabloanele impersonale care stau la baza unei atitudini de self-help te duc cu gândul la puterea atribuită NLP – programarea neuro lingvistică, despre care se spune că poate genera realități.

Dar naratorul nostru invocă la tot pasul iubirea, este un familist plin de intenții bune, este chiar carismatic și dorește să-și trăiască din plin sexualitatea târzie alături de o femeie frumoasă și inteligentă, pentru care simte că ar face orice. În acest caz, mantra bărbatului este dobândirea controlului, pentru că numai acest sentiment l-ar implini cu adevărat, i-ar aduce fericirea mult visată. De observat că bărbatul nu ia în calcul noțiunea de constrângere, de violență. Pentru

el persuasiunea stă la baza reușitei în viața de familie și o aplică permanent asupra femeii de lângă el. O vede perfectă în rolul de iubită, mamă, soție, obiect sexual, așa cum și-o dorește el. Și pentru a o transforma într-o sursă constantă de beneficii o stimulează cu toate încurajările posibile pentru a ajunge să o controleze mental. Bărbatul își construiește argumentele cu minuțiozitate, le verifică, așteaptă, este răbdător, clădește strategii pe termen lung, se scaldă în plăcerea anticipării. Am putea să-i atribuim rolul unui Pygmalion malefic care depășește cu mult limitele unui comportament rezonabil de dragul unei satisfacții cu aspect pervers. Manipularea atinge forme aberante atunci când bărbatul începe să-i administreze soției, cu nonșalanță, combinații de medicamente care induc o stare apropiată comei. Și astfel, abuzarea sexuală a mult-iubitului obiect sexual devine o normalitate timp de zece ani.

„Fără știrea ei” – Confesiunea unui prădător sexual spusă cu o normalitate care îți marchează ireversibil gândirea.

Versiunea integrală în
<https://fictiunea.ro>

Joi, iar realitatea mă așteaptă sub pătură

Ștefan-Tudor Baci

În perioada asta a anului sunt destul de liber, așa că, după ce termin de băut cafeaua la taică-miu, obișnuiesc să o vizitez pe mama. E foarte greu să înțelegi programul unui cercetător la început de drum, ba mai mult, când mă întreabă lumea cu ce mă ocup, iar eu le răspund, parcă le trece pe lângă urechi: cercetător nu doar că rimează, ba chiar e foarte aproape de cerșetor, de poți spune că s-au mai adăugat, la panaramă, câteva litere în mijlocul cuvântului, ca să se amuze lumea, sfidând economia limbii. Recent, atunci când Vera m-a prezentat prietenilor săi (cu toții corporatiști logodiți sau căsătoriți), le-a spus că *Patreze e poet*, că se ocupă cu scrisul, fapt care e mult mai rău decât toată povestea cu cercetarea. În orice caz, le-am povestit pe scurt despre cercetările mele, despre avangarda rusă, însă faza cu poetul parcă a fost mai ușor de ingerat.

Mama stă în continuare foarte aproape de tata și, oricât de mult aș evita autobuzele la ora 5 după-amiaza, mă așez în stație, îmi aprind o țigară și încep să fumez lenes.

În autobuz, mă întâlnesc cu proful meu, care-mi conduce de doi ani încoace doctoratul. Îi dau cartea mea (pe care o aveam din întâmplare la mine, nu din egofisme) și-i zic că, de acum încolo, vreau să scriu ca Stephen King, pentru că, îi recunosc, în ultima vreme am devenit cam oportunist, iar toată faza cu *poetul* și *cerșetorul* a început să mă cam lase rece. Îmi spune, mai apoi, că nu demult, a divorțat. Încep să-l văd mic, mai ghemuit decât de obicei, foarte curios în privința cărții. Și nu pot să nu mă gândesc la divorțul alor mei, atunci când le intermediu certurile, iar tata-i zicea mamei: *Băi, Doris, băi... E mai matur copilul decât tine...* Îl simt la fel de mic ca pe colegul ăla posomorât din prima bancă. Îmi spune că în seara asta se vede cu niște prieteni la o bere, iar eu simt nevoia să-i vorbesc de sus, să-i fac cinste cu o bere. La final, mă expediază:

Mai am 25 de minute până vin prietenii mei, deci numa' bine, am timp să mă delectez cu poemele tale.

Trei zile mai târziu, urma să mă cheme la el să-i dau, din nou,

cartea și să bem o jumate de kil de vodcă. M-am dus.

De când sunt la doctorat, mi-am format prostul obicei de a scrie noaptea sau de a lucra trei zile în continuu ca descrieratul, ca mai apoi să o frec zile întregi prin oraș sau pe la seri de poker în apartamentele prietenilor, așa că vizitele la mama se transformă și într-un ritual culinar, atunci când, de cele mai multe ori, acolo iau prima masă din zi. De obicei, nu mănânc dimineața, spun eu, din rațiuni de dietă. Când intru în casă la maică-mea, suicidul lui Pavel începe să pară ceva de domeniul trecutului. Apartamentul e foarte luminat, mult mai luminat decât al meu, iar dezordinea, care în mod obișnuit m-ar fi stresat teribil, o simt aproape.

Îi povestesc de Pavel, a cărui moarte s-a transformat, pe parcursul zilei, într-un soi de bătă

bombastică și care-mi servește drept substitut pentru viața mea realmente fericită. Nu prea-i pasă. Se învârtă dintr-o parte într-alta a camerei, iese din casă și se duce la vecini, se întoarce, iar procesul continuă cât timp stau la masă. Înainte să plec, bat la ușa vecinei și-i zic că vreau să o iau spre casă, pentru că în jur de 8 urmează să mă văd cu Vera.

Cum, băi mamă, s-a sinucis? Cine?

Nu știu să-i răspund exact cine. Pe moment, mă fâstâcesc și-i spun:

S-a întins pe șine și a așteptat să vină trenul. Tu-ți dai seama, ce sânge-n coale tre' să ai, ca să rămâi acolo, atunci când vine trenul și începi să simți cum vibrează pământul?

Mai apoi, mă întreabă ce face Vera, căreia-i spune corazon, ca o glumă răutăcioasă, încă de când i-am zis că e cardiolog.

Habar n-am. Bănuiesc că are treabă, femeia-i ocupată. Săptămâna asta nu ne-am văzut deloc, poate în seara asta...

Versiunea integrală în <https://fictiunea.ro>

Exploratorii contemporani ai romanului. Mize ale cartografiilor ficționale

Alina Bako

Peisajul literar contemporan aduce în prim plan noi reprezentări ficționale. Aș observa trei propuneri pe care le fac scriitorii: prima geografie literară completă care îmi vine în minte este cea a Doinei Ruști, ce își publică unele romanele însoțindu-le de hărți ale locurilor și itinerariilor personajelor. Este cazul *Manuscrisului fanariot*, bijuteriei narative *Măța Vinerii*, dar și a volumului *Paturi oculte*. Sunt reprezentări grafice atent conturate ce corespund acelu

deziderat de creare a impresiei de realitate, pornind de la realitatea însăși; o formă de *mimesis* augmentată prin conceperea unor scheme grafice, cu un cod cartografic complex, dar accesibil cititorului. O altă categorie este reprezentată de o incursiune în lumea „romanului – geograf”, ce își remodelează propria lume din elementele disperate observate în spațiul descris. O astfel de cartografie ficțională propune Varujan Vosganian în *Cartea șoaptelor*, cu personaje

ce reface din memoria timpului spațiul, plecând de la descrierea unui Focșani autentic. Bunicii Armeni și Garabet sunt vocile narative ce reface o poveste traumatică ce modelează locul și îl face un agent activ al romanului. Tot o cartografie ficțională regăsim la Adrian Majuru, în *Hoții din Curtea Miracolelor*, o incursiune dinspre centru spre periferia unui București palpitând de viață. Cel de-al treilea caz este reprezentat de un autor special, un geograf literar francez care

a scris două trilogii. Semnat cu pseudonimul *Le Minot Tiers*, scriitorul identifică o nouă ipostază a tratării spațiului și bricolează cu migală unui matematician instrumente imaginare, punând cititorul la lucru. E o lectură activă, aproape detectivistică la care invită textul lui, una a descoperirii și a reconstituirii, asemeni unei expediții în lumea cuvântului.

Versiunea integrală în <https://fictiunea.ro>

Ionuț Niculae: după câteva duble simțeam că am o fractură

Cunosc foarte bine scenariul filmului, amplu, chiar stufos, cu multe detalii: după ce anume îți pare rău dintre scenele și detaliile rămase în afara peliculei?

Știu că primele drafturi de scenariu erau mai încărcate, nu-mi mai aduc bine aminte secvențele care au picat pe parcurs. Știu sigur că îmi pare rău de o secvență pe care am filmat-o pe străzile din Rotterdam cu mașina. Trebuia să conduc foarte repede prin oraș și îmi era teamă pentru că nu cunoșteam traseul și sigur încălcam multe reguli de circulație. Îmi pare rău de secvență pentru că am muncit ceva să o ducem la bun sfârșit, mai ales pentru că îl aveam pe Marius Panduru în dreapta cu camera și nu aveam loc să schimb vitezele, abia reușeam cu un degețel, iar după câteva duble, simțeam că am o fractură.

Ce ai adăugat personajului tău? Ce ți-a plăcut, ce nu

ți-a plăcut la el? Prezintă în câteva cuvinte personajul.

Ginel e un tip liniștit, care ține foarte mult la familia lui,

pentru care este capabil să facă orice. Poate pare un clișeu în ziua de azi, dar chiar așa e. Nu pot să spun că sunt aspecte care nu mi-au plăcut la el, e foarte

bine așa cum l-a scris Cristian. Sunt multe secvențe în care se naște efectul comic, tocmai din diferențele dintre el și ceilalți.

Ce părere ai despre filmele cu hoți? Îți plac filmele în care hoții sunt prinși? Cele în care scapă? Sunt filme de succes: ce atrage la acest gen de film?

Trebuie să recunosc că urmăresc cu mare plăcere filmele de acțiune din cinematografe. Chiar dacă realizarea lor lasă uneori de dorit, dinamica dintre personaje și decupajul nu au cum să nu te țină lipit de scaun.

Ce urmează pentru tine după acest film? (planuri, roluri, dorințe)

Nu am niciun proiect pe viitor, aștept cu nerăbdare următorul casting pentru un proiect cinematografic. O să am susținerea lucrării de doctorat în octombrie, iar acum asta este principala mea preocupare.

Drumul către înțelepciune

Adrian Ciocioman

Temwani s-a întors din rai, dar Kandwani nu era pe pământ. S-a trezit din nou singur și a pus mâna pe prima sticlă de vin care i-a ieșit în față. Îl dorea carnea și lacrimile lui se îmbrățișau sub barbă, ca într-un dans bolnav. Voia să înțeleagă lumea, să-și înțeleagă suferința și auzise de la cineva că sub răpa cucului se găsește o mașină a timpului în care dacă intri, nu se știe unde ajungi. Așa că Temwani a plecat către răpă, cu un nod în gât și cu o damigeană de 5l

să aibă de rezervă în caz de orice. S-a aruncat în mașina timpului urlând: „trăiesc într-un banc prost”.

S-a trezit scuipat într-o răpă plină cu măracini, dându-se de-a dura cu o mână ridicată, protejând cu orice preț damigeana. Era cald și se auzeau de departe valurile mării. După ce și-a revenit din buimăceală, a zărit în depărtare un triunghi de piatră. L-au luat toți florii. Ajunsese, parese, pe insula Samos în apropiere de școala învățătorului

Pitagora. Nici nu a apucat să ia două înghițituri din damigeană, că îl prinde de mână un bărbat înalt și sobru, cu părul alb și hainele albe; era învățătorul – Temwani îl recunoscuse după ochisorii lui aduși subtil către năsuc. Au pornit amândoi către școală, învățătorul i-a dat să mănânce miel și să bea vin cu miere. Ca orice lacom respectabil, Temwani îngână mângâindu-se pe burtă: „Ce-ar merge acum și o fasole cu ciolan”. Învățătorul se și albi la față întrebând: „Fasole?”. A

plecat nervos către odaia de alături, apoi a revenit cu un chip luminos de om ce nu s-a mai spălat pe față de mult și a început să-i dezvăluie doctrina sa: „Dragule, tu ești mai mult decât acest corp, tu ești o substanță, un suflet. Iar sufletul acesta este prizonierul trupului tău. Rostul tău în această lume

este să te îngrijești de acest suflet, iar fasolea... fasolea nu te ajută deloc.” „Cum așa, învățătorule?” întrebaseră nerodul nostru cu un surâs de bejiv curios. „Fasolea, spunea învățătorul, îți tulbură sufletul, căci te face să tragi o bășină și îți

pierzi astfel o bucată din suflet pe care nu o mai poți recupera niciodată.” A doua zi la trezire, Temwani aude niște strigăte de ajutor. Era învățătorul Pitagora alergat de niște zdrahoni ce-i purtau sâmbetele. Alerga de-i săreau sandalele din picioare,

dar școala era împânzită de lanurile de fasole ale celor care nu puneau preț pe doctrina sa. Ajuns în marginea unui lan de fasole, Pitagora se oprește, iar zdrahonii îl ciomăgesc pe învățător până îi scapă sufletul din închisoare. Să mori pentru

o idee, să mori de frica unei bășini... Temwani se aruncă din nou în mașina timpului strigând: „trăiesc într-un banc prost”.

Versiunea integrală în
<https://fictiunea.ro>

Platanos

Doina Ruști

Am privit strada. Prin curți se mișcau tufe de trandafiri și flori colorate, iar printre ramuri străluceau ochi și uneori auzeam cuvinte șoptite. Dintr-o casă se auzea radioul. O voce anunța că după-amiază avea loc o întrunire a vegetailor galbeni, într-un loc numit Grădina Alinei.

A treia casă era o clădire veche, cu doi stâlpi la intrare. Am sunat, dar n-a răspuns nimeni. Poarta era deschisă. Câteva plante se legăna în grădină. Erau chiar plante adevărate, pe care cineva le udase recent. Am urcat scara și-am strigat cu voce anemică:

— E cineva acasă, vă rog?

Totul părea pustiu. Am împins ușa și s-a deschis.

Casa era un depozit de obiecte diverse, mai ales măsuțe și biblioteci, acoperite cu teancuri de cărți, de reviste și de hârtie scrisă mărunt. Deasupra zăceau statuete metalice, puse acolo ca să

nu zboare paginile. Un fotoliu acoperit cu blănuri trona în centrul camerei, indicând locul în care probabil stătea cel mai des stăpânul casei. Inima îmi bătea nebunește. *E cineva aici?* am întrebat, aproape în șoaptă, temându-mă imediat că o să apară stăpânul casei, pe care mi-l imaginam exact ca pe Platanos, supărat că-am dat buzna.

Cu siguranță o să mă ia la întrebări. Dar dacă aveam să mă întâlnesc chiar cu el, fostul Iulian, politician, cu haina lui valoroasă, din catifea, întrebându-mă cine sunt? Era imposibil să fi uitat! Deși...

Aveam impresia că sunt privit, cu toate că în încăperea nu se vedea nimeni. Un perete era galben cu un imprimeu cenușiu, iar de undeva, din partea de sus, niște ochi imobili priveau în direcția mea. Am înlemnit în mijlocul camerei și îmi dădeam seama că nu aveam putere să mă întorc și

s-o iau spre ieșire. O voce clărea s-a revărsat din tavan:

— Pe cine cauți, tinere? Ai treabă cu mine?

Tinere! Față de *puști*, cum mă numise tipul cu telefon, mi se părea aproape pompos. Poate că impuneam oarecare respect. Un moment lung de tăcere a crescut între noi, apoi am spus că îl caut pe Popescu, iar vocea mi-a răsunat ca într-o casă pustie.

Zidul părea să se miște. Rotocoale de ceață se desprindeau din ziduri, iar treptat mi-am dat seama că o siluetă scheletică

venea către mine, un fel de om în jurul căruia se rostogoleau șuvițe de fum și fluturi minusculi.

— Cine mă caută? a întrebat scheletul, care înțelegeam că este Popescu.

Între timp, ceața care îl însoțea se limpezise, vedeam bine, erau rămurele rahitice, un fel de licheni de uimitoare lungime, care acum se pliau pe corpul acelei ființe ciudate.

Când s-a așezat în fotoliu, arăta ca o persoană din timpuri vechi, un bătrân îmbrăcat într-un halat elegant. Toată partea lui vegetală era lipită de el ori dispăruse printr-un truc magic.

— Sunt prieten cu... Am evitat să spun *Platanos*, ci am șoptit cu jumătate de gură: cred că îl chema Iulian înainte de transformare.

(Fragment din romanul
Platanos. În curând, în
librării. Editura Arthur, Grupul
Editorial ART, 2025)

Simulacre

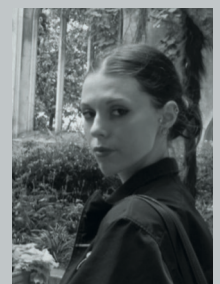
Irina Belmega

astăzi este una din acele zile în care trebuie să-mi confirm umanitatea printr-o pastilă dizolvată într-un *bună dimineața* șoptit unui soare desenat pe ușa frigiderului

Asasinat în livadă

Timofte Amalia-Geanina

Inherentul mozaic mă poate doar salva
Colibriul e martor la oroare
crimă cu premeditare
pe fundal *techno*
Dragostea e falsă dacă nu te părăsește
și e adevărată dacă doare
Prea târziu mi-am dat seama
cum culegi caisele fără să te murdărești

Flash-uri

Nesrein El-Bakhshawangy

O lume îngustă

Singur, înfrunți această lume stranie. Intri în ea de bunăvoie. Albastrul, de o nuanță neobișnuită, ți se pare simbolul cruzimii, al nebuniilor. Sirena care pretinde că te smulge fără încetare din lumea ta, purtându-te dintr-o emoție în alta... cu viteza fulgerului, lăsându-te apoi singur, în sufletul tău stins, unde încerci să descifrezi și să evadezi.

După câteva zile, primești un e-mail din lumea albastră, care îți propune să-ți selecteze contactele. Când vei călători în lumea luminii, vor avea grijă de pagina sa. Nu-l deschizi; îl ștergi fără ezitare. Nu te hotărăști dacă să-l lași în trash sau să-l ștergi pentru totdeauna. Sensul vieții te zăpăcește, mai ales când dai peste pagina unui prieten pe care scrie „In Memory”.

Ilustrație generată de AI

O femeie a scris pe peretele unui grup din lumea albastră, întrebând sarcastic: „De partea cui sunt în acest război?!”

Alta i-a răspuns: „De partea libertății și a vieții.”

A postat o fotografie cu el, la bustul gol, privind spre orizontul îndepărtat, apoi a scris un comentariu sarcastic: „De vreme ce *halal* este frumos, am să le aștept pe cele frumoase.” În timp ce râdea de comentarii, un refugiat dintr-o poză îl străpungea cu privirea.

Acum, trebuie să-și înghețe emoțiile pentru o vreme, să ignore pierderea și să anunțe moartea tatălui ei. Trebuie să scrie un necrolog demn de un mare gânditor, pentru a-l publica în lumea albastră. A scris cu greu, cu sufletul strivit la fiecare cuvânt. A verificat cu atenție textul, în timp ce ochii i se umpleau de lacrimi reci. Un sentiment apăsător a copleșit-o; a ezitat câteva secunde. Apoi a apăsător... „Publică.”

După ce și-a împlinit sarcina, a închis computerul și și-a permis să jelească. Știa că dușmanii tatălui erau mai mulți decât cei care îl iubeau. Știa că unii îi vor posta fotografiile cu titluri de tipul „A murit cutare.” Ceea ce nu s-ar fi așteptat niciodată a fost că, în clipa în care a apăsător „Publică”, mii de soldați ai războiului sfânt vor apăsa „Hahahaha” nu doar

pe necrolog, ci și pe fiecare mesaj de condoleanțe pentru o moarte de om.

De ce lumea, în ciuda imensității ei, pare mai strâmtă decât ar trebui? Nu mai știe cum să se ascundă de lumea albastră, nici unde să meargă. Și-a închis pagina luni întregi și a găsit alinare când a intrat în lumea vorbitorilor. „Poate mă voi regăsi printre ei, poate voi găsi un spațiu de a exista ca femeie care se poate exprima.”

Nu e bună la vorbit, dar e dispusă să învețe. Acolo, toți vorbesc, se exprimă și se laudă atunci când își găsesc spațiul. Când cineva a ironizat-o, a fugit ca de obicei. S-a întors în lumea albastră, gândindu-se că nimic nu-i va aminti de ce s-a întâmplat. Acum trebuie să se liniștească, să facă ce dorește în spațiul ei privat și să respecte spațiile altora.

A trecut o zi... două... cincisprezece zile, și nimic nu i-a tulburat pacea, în afară de acel mesaj blestemat pe care i l-a trimis prietena apropiată: „A murit omul.”

Nu a înțeles confuzia care i-a cuprins atunci sentimentele;

nu găsea cuvintele prin care să se exprime.

„Dumnezeu să-l odihnească... Ne vedem mâine, noaptea bună!”

Din curiozitate, a decis să revină în lumea vocilor. A găsit ce se aștepta. Fotografia lui domina unele conturi pe care le urmărea, iar o cameră de recitare a Coranului fusese deschisă în numele lui. După câteva ore, aveau să deschidă o cameră pentru a vorbi despre el.

Ceea ce nu se aștepta era să găsească un mesaj de la un străin care o înștiința de moartea poetului și îi cerea iertare!

O postare veche, scrisă de el acum zece ani, a reapărut, laudând o femeie și descriind-o drept cu adevărat patrioată. Doar teama de a fi considerat naiv l-a împiedicat să o redistribuie. Anii fuseseră suficienți pentru a dezvălui sufletele.

Singur, încerci să descifrezi această lume. Poate vei reuși să evadezi!

Trad. Anca Ispas

Saivane

Sorin Iagăru-Dina

Pentru că i se dusese lui Grillo faima în tot căminul că poate scoate din nimicuri tot felul de povești, din ce în ce mai mulți studenți ardeau de nerăbdare să îl vadă „în acțiune”, să „ia parte”, să asiste la un „performance” ca la un moment de iluzionism. Azi era rândul Xeniei să-l asculte după ce-i smulsese greu promisiunea că se vor întâlni la un ceai. Preferința asta pentru

ceai nu se topea în cazul lui Grillo nici măcar vara, fapt care i-a atras, firește, supranumele de Britanicul. Alții îi spuneau, inventând în matca deja existentă a cosmopolitismului său tot felul de asocieri jucăușe, „British Grillo” sau „Five

o'clock Grillo”, făcând haz, cu ocazia asta, și de punctualitatea lui proverbială. Ei bine, deși brazilianul nu-și câștigase și reputația de bun sfătuitor sau de prieten care te scoate la liman din orice impas, Xenia veni către el cu o solicitare cel puțin bizară și – nu mai încapе vorbă – din cale-afară de dificilă.

— Grillo, uite ce rugămintе am. O să încep abrupt.

Oricum, așa încep eu de fel, n-o iau pe ocolite. Îți cer ceva: învață-mă să mă-nfurii. Da’ așa, să mă-nfurii de-a binelea, convingător și eficient.

Oricine ar fi făcut ochii mari și ar fi rămas perplex în fața unei asemenea cereri. Grillo însă păru că-și merită supranumele de Britanicul, pentru că dovedi multă stăpânire de sine, devenind chiar și mai serios, ca și cum ar fi reflectat asupra

unui subiect de examen. Starea aceasta a lui de concentrare o determină, însă, pe Xenia să considere că ar fi nevoie să-l ajute cu câteva lămuriri care să-i netezească drumul spre un răspuns și să-l scoată pe bietul ei coleg din consternația produsă:

— Poate că te întrebi de ce te-am ales tocmai pe tine în chestiunea asta și ai dreptate să te miri. Știi că ești un băiat foarte liniștit și nu te-am văzut niciodată izbucnind, nici la glume nesărate, nici în situații frustrante sau stânjenitoare în care suntem puși fiecare la un moment dat. Uite, de exemplu, când pierdem autobuzul sau când se poartă cineva urât cu noi pe la vreun ghișeu — sunt situații, dar ar fi greu să mi te închipui ripostând. Totuși, tu

păstrezi, nu știu cum să zic, o distanță de siguranță, pare că ai pregătit terenul dinainte, că te-ai zburliat bine la oamenii aștia hâtri, pentru că am văzut că ție nu-ți vorbesc urât niciodată și nu cred că aspectul tău cosmopolit este cheia, o, nu, am văzut mulți tineri afro-americani sau asiatici cărora li se trântesc, răstît sau sarcastic, la fel ca mie, tot felul de vorbe. Ești un om calculat și nu mă îndoiesc că ai tu și pentru asta o ecuație. Cu tine merg la sigur. Faci lucrurile să fie foarte simple.

Pentru câteva clipe, tăcurea amândoi, până când, cu aceeași mină serioasă, chiar aproape solemnă, Grillo începu:

— Știi ce-mi plăcea să fac când eram copil? Îmi închipuiam toată întinderea gospodăriei noastre împărțită în patru

„arii”, după punctele cardinale. Și încercam să găsesc tot felul de semne care să-mi confirme pertinența acelei „compartimentări”. Culmea e că se și nimereau. Grădinița cu flori era la est, mângâiată, cum ar zice poetul, de cele dintâi raze ale soarelui (ce patetic, nu?), natură ordonată, stilizată, care îmi amintea de disciplina japoneză. La vest, grădina, treabă practică — asociez mereu Occidentul cu pragmatismul; clișee, stereotipii, vezi? —, cu porțile care dădeau spre lanul de porumb. După ce se termina porumbul, începeau dealurile, de fapt, un relief de coaste. Când eram copil, obișnuiam să spun că dincolo de porumbul ăla e America. Într-un fel, teoretic, nu greșeam prea mult. Într-acolo era. La sud, bolta cu

viță de vie. Știi, vița de vie mi s-a părut mereu că are ceva mediteraneeen. Iar la nord, în spatele casei, pe un teren mereu umed, câteva tufe de zmeură sau de fragi, cum îmi plăcea mie să le spun, unde, când l-am citit într-a douăsprezecea pe Ion Barbu, îmi închipuiam că stă ascuns printre frunze Crypto, așteptându-și laponia.

— Nu vreau să greșesc, dar cred că, povestindu-mi toate astea, ai vrut să aplici tactica aia: „Celui care nu știe să înoate dă-i brânci în apă: va constata că știe”. Îmi dau eu seama de strategia asta, dar tot nu merge... Nu m-am enervat, cu toată divagarea asta meseriașă de la subiect.

Versiunea integrală în
<https://fictiunea.ro>

Lansarea profesorului Miguel Canan

Călin Dengel

Se apropia lansarea volumului și Miguel era din ce în ce mai îngrijorat. Se temea de tinerii colegi care ar fi putut pune întrebări incomode. Ar fi vrut să nu existe o conferință de presă, dar asta ar fi ridicat și mai multe întrebări. Mânca necontrolat, mai ales după ce se întorsese și separase rapid de Juanita. Accesele de colită reapăruseră și le gestiona prost.

La ora nouăsprezece, se afla deja în librărie, alături de editor, care-l asigură că invitasese puțini reporteri și erau dintre cei cunoscuți. Însă aceasta nu era o garanție că lucrurile vor merge bine. Emoția îi cuprinsese în gheare intestinale și, de aceea, părăsi degrabă podiumul fără nicio explicație. Se închise în cabina toaletei și îndură o evacuare explozivă, care îl secă de puteri. Transpirase, îi scăzuse tensiunea, inima i-o luase la sănătoasă și tremura din toate articulațiile. Se sprijini cu capul de ușa cabinei și trase adânc în piept aerul înmiasmat. Viața

era grea în general, însă viața lui era de rahat. Când își mai reveni, se uită la ceas și observă că întârziase un sfert de oră. Cartea aceea se dovedea un hotar greu de trecut. Dar cartea aceea era singura lui cale de a ieși de acolo. În cabină nu exista hârtie igienică. Închipuindu-și că nu se va vedea, smulse pe rând paginile unui capitol și le folosi. Își aranjă ținuta cu neîndemânare și părăsi toaleta gândindu-se că altceva mai rău nu se mai poate întâmpla.

Invitații și publicul îl așteptau nerăbdători. Era o hărmălaie la marginea protestului. Când îl văzură intrând timid se liniștiră și începură să aplaude. Își

mai revenise și zâmbea cu mai multă ușurință. Le strânse mâinile, le mulțumi pentru prezență, se urcă pe podium și se așeză comod. O durere axială pornită din vârful capului nu-l lăsa să respire bine. Nu era obligat să vorbească mult. Trebuia doar să-i mulțumească binefăcătorului său și să citească din carte un fragment. Amfitrionul deschise evenimentul cu o prezentare lungă și siropoasă. Urmă criticul bine plătit, apoi editorul. Domnișoara Eliana Gomez, fidela sa protejată, îl întrebă care era fragmentul cel mai aproape de sufletul lui. Miguel desfăcu exemplarul maltratată și constată că rupsese tocmai paginile în care scria despre fata din favela. Rămăsese pagina de final pe care o încheiase lipsit de inspirație cu versurile arhicunoscutei *fete din Ipanema*. Deznădejdea îl cotropi și citi mecanic trei pagini cu descrierea unei plimbări matinale prin favela. Pentru prima dată, i se părea atât de banală. Nu avea

nicio legătură cu oamenii aceia și viețile lor. Totul era numai despre el și cărțile citite de el, care, deși îl așteptau mute pe rafturile de acasă, se reflectau orbitor în mecanica gândirii lui. Nu mai știa cine este cu adevărat. Se opri și își șterse fruntea. Emoția se trezise iar și îi zgândărea din nou măruntaiele. Se afla în fața unei capitulări și i se părea culmea că tocmai el devenea propriul detractor.

— Doamnelor, domnilor... vă voi cumpăra înapoi exemplarele. Toate! Nu merită! Această carte e o minciună! Santiago, ai avut dreptate!

Publicul îl aplaudă în delir. Le mulțumi invitaților, apoi îl rugă pe Santiago să returneze personal banii pe exemplarele deja vândute și se retrase. Briza cu miros de oraș vechi îl stârnea. Trecuse un prag de sinceritate care cerea și mai multă deslușire.

Versiunea integrală în
<https://fictiunea.ro>

Cu o bufniță pe umăr – poezia ca exercițiu de luciditate

Andrei Velea

Cassian Maria Spiridon, *Cu o bufniță pe umăr*, Editura Junimea, 2025

Cassian Maria Spiridon este unul dintre poeții noștri de prim rang, o voce care, de-a lungul deceniilor, și-a construit nu doar un destin literar, ci și unul civic și cultural. Născut la Iași, format într-un mediu tehnic, dar atras încă din tinerețe de literatură și de poezie, Spiridon a traversat istoria zbuciumată a României recente cu o demnitate exemplară. Participant la mișcarea revoluționară de la Iași din decembrie 1989, arestat pentru curajul său civic, el a devenit apoi un reper al vieții culturale, întemeietor de reviste și edituri (Timpul), redactor-șef și director al prestigioasei reviste *Convorbiri literare*, animator și apărător al literaturii române. Însă dincolo de aceste ipostaze publice, Spiridon este înainte de toate un poet de o rară gravitate și de o constantă coerență interioară, un scriitor pentru care poezia este și expresie a fragilității umane, și instrument de cunoaștere. Premiat, tradus, recunoscut pe plan național și internațional, el rămâne o prezență vie, discretă și impunătoare deopotrivă.

În această biografie complexă se înscrie și noul său volum, *„Cu o bufniță pe umăr”* (Editura Junimea, 2025), carte de amploare și densitate, ce poate fi citită atât ca o sinteză a întregii sale poezii, cât și ca un testament liric. Titlul, enigmatic și grav, așază volumul sub semnul bufniței – pasăre nocturnă, simbol al cunoașterii și al veghiei, al lucidității și al misterului. Este semnul unei poezii ce privește lumea cu ochi neadormiți, căutând sensuri în spațiul dintre efemer și etern.

Cartea este articulată în mai multe secțiuni, fiecare cu un specific propriu, dar toate unite de aceeași tonalitate meditativă și de aceeași nevoie de a sonda existența.

Prima parte, „Stau orizontal cu planeta”, este un amplu poem al înrudirii dintre om și cosmos. Spiridon surprinde fragilitatea ființei umane în fața timpului, dar și solidaritatea ei cu ritmurile naturii. Iată: *stăm răstigniți/ pe un covor de frunze/ așternut de burnița și vîntul/ ce-nsoțesc lunile/ cînd zilele sunt tot mai scurte* (pg.33). Umbra, anotimpurile, mersul soarelui și al lunii sunt figurile recurente prin care poetul caută să înțeleagă raportul dintre trup și spirit, dintre trecere și permanență. Tonul e grav, dar nu disperat: este o gravitate a celui împăcat cu propria condiție. În prima parte a volumului, poezia lui Cassian Maria Spiridon se așază sub un ton de retragere și de înfrânare, asemenea unei rugăciuni șoptite. Ea nu proclamă credințe, ci lasă să se întrevadă, cu sfială, o lumină discret religioasă. Versul

nu caută strălucirea, ci se reduce până la esențial, păstrând doar un nucleu de smerenie și de blândețe. *Singur/ precum omul/ își poartă firesc/ închinarea din urmă* (pg.41)

În „Haina primită de la zei”, discursul capătă accente ritualice și metafizice. Aici, Spiridon convoacă simboluri sacre, mitologice și biblice, pentru a descrie existența ca dar, ca încercare și ca povară. Haina, deopotrivă corporală și spirituală, devine semnul unei predestinări, dar și al fragilității inevitabile. *Aurora coboară în risipă/ pe cerul nopților albe/ poarta e deschisă/ pentru cei care nu mai ajung/ la fel pentru cei/ pe care soarta îi leapădă/ precum Petru/ reze-matul de măslinii trădării* (pg.57). În aceste poeme, liricul se topește în meditație, iar interogația metafizică se conturează cu o forță discretă, lipsită de emfază. Forța acestor poeme se sprijină pe refuzul oricărei podoabe retorice. Forța lor izvorăște dintr-o simplitate asumată, din capacitatea de a lăsa cuvântul în nuditatea lui esențială. Această austeritate

este dublată de o permanentă susținere culturală, de o adâncă știință a tradițiilor și simbolurilor, care conferă versului densitate și rezonanță interioară. *Sunt călător prin labirintul/ ce are în stăpînire/ taurul minoic/ aici unde nu-i scăpare/ de apăsarea cumulată/ de straturi suprapuse/ geologic// așa se scriu/ mulțimile de vieți/ ce zeii au lepădat sub vîntul clipei* (pg.95)

Secțiunea „Cu întreită dragoste” introduce o altă tonalitate, mai intimă, mai caldă. Aici, poetul vorbește despre iubire, despre eros și despre comuniunea cu celălalt. Dar și aceste poeme, departe de a fi simple declarații de tandrețe, sunt străbătute de gravitatea conștiinței. Iubirea este trăită ca energie vitală, dar și ca fugă a clipei, ca dar supus trecerii. Este poate partea cea mai umană și cea mai sensibilă a volumului, unde vocea gravă a poetului se luminează în acorduri de afecțiune și delicatețe. *Cui pasă de muzici/ în care inimile nu sunt/ în fericita cadență a iubirii// la ce folos/ bățile ritmate din tobe și chimvale/ cînd pașii nu intră-n rezonanță* (pg. 113)

„Pe nisipul bățăliilor” se constituie ca o parte în care gravitatea existențială se întâlnește cu memoria istoriei. Spiridon nu scrie aici cu tonul cronicii, ci cu instrumentele liricii. Bățăliile nu sunt doar ale istoriei mari, ci și ale vieții fiecăruia, purtate în trup, în memorie, în destin. *În fața trasoarelor/ ai pieptul pregătit/ glorie să fie!/ doar zeii mai pot desluși* (pg. 153). Poezia surprinde urmele acestor confruntări: pietre, arme, cicatrici, toate devin semne ale unei experiențe colective și personale deopotrivă. Pe nisipul încărcat de urme, ființa își recunoaște fragilitatea, dar și

dârzenia de a rezista. Este o poezie a rănilor care nu se închid, dar și a unei împăcări cu sensul lor. *Ți se oferă doar imagini/ ce se succed/ precum din gura de foc a mitralierei/ a dronelor în zborul lor autonom/ fără urme din pulsul/ prin care viața îmbracă realitatea* (pg. 154)

În „Cu o bufniță pe umeri”, volumul atinge punctul său cel mai înalt, ca un fel de sinteză și simbol al întregii cărți. Bufnița, pasărea înțelepciunii și a veghii nocturne, devine imaginea centrală a acestei poezii de maturitate, cu ton sapiențial. Ea nu e doar un totem livresc, ci un semn al conștiinței care stă de veghe, al lucidității care nu se lasă învinsă de uitare. Poezia

din această secțiune are ceva testamentar: e vocea unui poet aflat la maturitatea deplină a rostirii, care își poartă cu demnitate singurătatea și veghea, asemenea bufniței. Se simte aici și o solemnitate discretă, și o tandrețe abia ghicită, un amestec între înțelepciune și fragilitate, între luciditate și resemnare. *Sub canonada zilelor/ frământă inima doar înălțarea soarelui/ iubirea și nesfârșita cuprindere/ a vieții/ să te ridici în fiecare dimineață/ și să privești lumina/ o șansă/ în fața nesfârșirii/ ce urmează avalanșelor de stele* (pg. 249)

Pe parcursul volumului, Spiridon își regăsește mereu legătura cu memoria și cu trecutul. Poezia

lui devine elegiacă, dialoghează cu cei dispăruți – părinți, frați, prieteni –, reconstituie un spațiu de comuniune între vii și morți. În aceste pagini, cimitirul, toaca, lemnul de paltin sau crucea nu sunt doar obiecte ale unui imaginar funerar, ci simboluri ale legăturii indestructibile dintre generații, ale continuității.

Volumul se organizează astfel într-o structură polifonică: cosmicul și sacrul, erosul și memoria, viața și moartea, toate se regăsesc într-un discurs poetic sobru, dar nu lipsit de emoție, riguros, dar și tandru. Spiridon nu caută efecte spectaculoase, nu ridică vocea, ci preferă rostirea calmă, liniștită, aproape sapiențială. Poezia sa este una

de densitate, care se cere citită și recită, căci fiecare imagine ascunde straturi de sens.

Cu o bufniță pe umăr este, așadar, o carte consistentă, o operă matură, ce confirmă încă o dată locul lui Cassian Maria Spiridon în prim-planul literaturii noastre. Sub semnul bufniței, poetul propune o reflecție asupra condiției umane, o meditație asupra timpului și asupra memoriei, o pledoarie pentru poezie ca formă de veghe și de rezistență. Cartea nu este doar o etapă în evoluția unui autor, ci și o contribuție majoră la poezia română contemporană, o dovadă că lirismul autentic, sobru și lucid, își păstrează puterea de a atinge și de a interoga cititorul.

Maidanul

Dan Pleșa

Poate că cel mai frumos lucru din viața mea a fost maidanul copilăriei mele. Când ne-am mutat acolo, îmi aduc aminte cum mă uitam tot timpul pe geam la lanul de porumb care pornea de la șoseaua de vizavi și se întindea până la orizontul albastru mărginean. Mi-era de-ajuns să mă uit pe geam și să visez, încă nu avem voie pe-afară. Copilăria aceea timpurie când cea mai strășnică aventură o ai doar privind la lucruri și mintea e împânzită de plăsmuiri eroice în care ești un viteaz neînfricat și salvezi lumea după ce străbați tărâmurii amenințătoare și învingi oameni răi și animale înfricoșătoare. Îmi plăcea când printre porumbi apărea câte-un cioaban cu oile și un măgar, mă uitam ore în șir la mica turmă de la marginea Bucureștiului. În cealaltă parte a blocului era un câmp imens de iarbă, buruieni, brusturi, tufișuri și mărăcini, din când în când băltoace și smârcuri înnegrite de mormoloc, întins ca-n palmă, cu-o vegetație săracă și sălbatică,

vara smălțuit de mușețel, păpădii și albastrele, totul pustiu, ne aventuram cu teamă pe el, dar numai dacă eram mai mulți, în gașcă, pentru că se spunea că din când în când pe câmpul ăsta se găsește dimineața câte-un cadavru, iar noi, copiii, exploram cu nesăț, încântare și teamă în suflet să nu găsim vreun om mort printre ierburi, maidanul zumzând de insecte pe care doar rar se mai aventura câte un câine vagabond, însă era însuflețit de vietăți care acolo-și aflau sălașul: popândăi, cârtițe și șopârle, iar câmpul ăsta pe care-l uitaseră în mijlocul cartierului era mărginit

de alei și de blocuri. Țin minte, la primele incursiuni pe câmp, nu exista niciun drum, apoi, în niște ani a început încetul cu încetul să fie brăzdat, ca de riduri, de poteci, semn că lumea a început să-și facă curaj și să scurteze drumul traversând câmpul. Și acum vreo doi-trei ani am fost uimit să constat că au fost asfaltate câteva dintre poteci, și m-am simțit trist văzând asfaltul, a fost ca și cum cineva mi-a murdărit câmpul, a venit ca un țăran, fără să-mi dea socoteală, și l-a urât. Iar în altă parte a blocului, ca închizând un triunghi fantast, era o șină

de tren, nu puteam vedea din ea decât o mică bucată, doar din dormitorul părinților în care nu aveam voie să merg, și o făceam doar când acasă eram singur cu soră-mea, atent să nu deranjez nimic, să nu las nicio urmă a prezenței mele pe acolo, mă fascina să mă uit la șina de tren pe care mergeau vagoane de marfă, fie vagoane cu zgură roșie, nisip galben și pietriș mozaic pestriț smălțuit, fie cisterne negre și amenințătoare. Calea ferată era zona interzisă, când am fost lăsat pe afară, ne era interzis cu strășnicie să mergem acolo, tuturor ni se împuiase capul cu povești despre copii care cad sub tren și li se taie picioarele – am văzut odată un om fără un picior, care mergea ȝopăind într-un singur picior, cu cârjele la subraț, avea dexteritate, se mișca sprinten balansându-și corpul în timp ce sub trupul lui se bălăngănea un crac de pantalon de stofă, prins pe la jumătate într-o dungă dreaptă, perfectă, cu agrafe probabil, și văzându-l, fără să-mi spună

nimeni, am fost convins că omul pășise asta căzând sub tren, că apucase să vadă cu stupeoare cum membrul lui zace dintr-odată departe de trupul lui și se uită îngrozit la el, inert de partea cealaltă a șinei în timp ce roțile trec încet-încet ascunzându-l vederii când trec prin dreptul lui, după care, între roți, își vede din nou piciorul, roșu la un capăt. Spaima de tren, reală, nu ne împiedica totuși să trecem pe la tren, să aruncăm cu pietre în vagoane când treceau pe lângă noi, din cisterne pietrele ricoșau neașteptat și spectaculos cu un zgomot metalic care ne încânta. Uneori vagoanele se opreau și stăteau acolo un termen nedefinit: se întâmpla să oprească doar câteva minute, alteori rămâneau așa, nemișcate, și o zi sau două. Cercetam cu înfrigurare să găsim vagoane deschise, intram acolo și ne imaginam că suntem într-un

tren care străbate deșertul plin de cactuși cu trei brațe, înconjurat de indieni care ne atacă trăgând cu arcuri, iar noi, cu revolverele, ripostam împușcându-i, trăgând cu ambele mâini, și de fiecare dată când nimerim un indian el cade de pe cal și-i sare coama de pene de pe creștet, și urlam, ai văzut cum l-am nimerit pe ăla, și ne retrăgeam în vagon, să ieșim din bătaia săgeților, uneori ne retrăgeam ținându-ne de braț, schimonosindu-ne de durere: sunt rănit, am o săgeată în mână, trebuie să mă ajuți să o scot. Alteori prindeam vagoane-platformă, stăteam pe spate și ne uitam doar la norii pe care vântul îi plimba deasupra noastră și ne gândeam că de fapt norii stau, trenul se mișcă și noi străbatem lumea, ne gândeam la minunățiile pe lângă care trecem zgârie-nori, piramide, castele, oceane. Stăteam în vagoane până ne

istovea imaginația și ne plictiseam sau până când un smucit al vagonului ne panica. Trenul se punea în mișcare întotdeauna cu o tresărire care făcea tampoanele să se lovească între ele cu un zgomot terifiant și noi ne înghesuim să sărim din tren înainte de a porni de-a binelea, înainte de a prinde viteză și a ne lua și a ne duce la capătul lumii acolo unde nu este niciun tramvai, niciun troleibuz care să ne ducă spre casă. Și unde, dacă ești găsit de cei mari, înainte de orice, până află cine ești și cine sunt părinții tăi, te trag de urechi până ți le rup și te bagă niște luni la școala de corecție. Cea mai spectaculoasă vară a fost când, o singură dată, și nu au stat oprite mai mult de două-trei ore, pe vagoanele-platformă erau tancuri. La început ne-am apropiat cu teamă, dacă trag în noi, dacă au muniție și când le atingem o

să înceapă să explodeze pentru că noi nu știm să umblăm cu ele, dar încetul cu încetul am prins curaj, mai întâi unul a pus mâna pe un tanc și a început să urle plin de fericire, ce tare sunt, am pus mâna pe tanc, sfârșind prin a topăi pe ele și a sta aninați de tunurile pe care le încolăceam cu brațele și picioarele. La început eram prea mic, nu aveam voie să ies la joacă și stăteam cu fruntea lipită de geam, simțeam răceala sticlei și asta îmi dădea un fior pe care încă nu-l înțelegeam, dar știam că prin atingerea aceea, prin fiorul acela capăt putere, că dincolo de sticlă e o lume care trebuie cucerită și supusă și visam la vârsta când voi fi îndeajuns de mare să pot să explorez aceste nemărginiri care mi se păreau atât de aventuroase și incitante.

(frag, din romanul *Mierea neagră*, Vellant, 2024)

Topofilii și topofrenii în „Mâța Vinerii” de Doina Ruști

Ștefana Baba

Yi-fu Tuan explică noțiunea de *topofilie* prin atașamentul față de un loc (Tuan, 1974). Încă din incipitul romanului *Mâța Vinerii*, se conturează interesul și curiozitatea personajului principal față de explorarea anumitor spații, atitudinea sa fiind marcată de o evidentă nerăbdare în dorința de a le descoperi. Robert Tally, în studiul din 2019 dedicat topofreniei (*Topophrenia: Place, Narrative, and the Spatial Imagination*), menționează faptul că conștientizarea statutului de a fi în lume („being-in-the-word”), vine cu neliniște și disconfort, sentimente care fac parte din experiența umană, modelată de spațiile în care pășește fiecare individ. Așadar, cele două concepte

ale geografiei afective m-au determinat să adresez următoarea întrebare în legătură cu *Mâța Vinerii*: „Poate magia neagră să se integreze în spații care stârnesc sentimente pozitive sau, mai degrabă, în spații topofrenice?”.

Geografia literară a Bucureștiului fanariot capătă o funcție estetică și simbolică esențială. Spațiile sunt configurate în registrul ambivalenței afective, oscilând între topofilie

și topofrenie. Piața Lipscani, de exemplu, este marcată de o dublă dimensiune: pe de-o parte, fascinația culorilor, a parfumurilor și a diversității culturale, pe de altă parte, neliniștea generată de aglomerație și de secretele întunecate ascunse în labirintul relațiilor interumane. În mod similar, Strada Murta se construiește pe un contrast între atracția memoriei urbane, cu farmecul caselor vechi și al legendelor,

și neliniștea produsă de atmosfera obscură și decadentă. Hanurile, spații ale socializării și ale circulației poveștilor, locul unde schimbul de identitate culturală este cel mai evident, devin totodată nuclee ale conspirației, în care încrederea se amestecă inevitabil cu suspiciunea.

Prin această cartografiere ambivalentă, Doina Ruști propune o imagine particulară a orașului: Bucureștiul nu mai este doar un cadru istoric, ci un spațiu viu, stratificat simbolic, unde atracția și primejdia coexistă. Reconfigurarea literară a capitalei fanariote relevă modul în care ficțiunea poate transforma un oraș real într-o hartă imaginară a emoțiilor și a tensiunilor identitare.

Casa cu lăzi și porțelanuri

Ana Iorga și Filip Iorga

Bunica Ana purta capote lungi din mătase și mânca frugal. Prăjea boabele de cafea și, pentru fiecare ceașcă, măcina proaspăt boabele într-o râșniță veche, lunguiață. Pentru masă, avea o măturică și un fâraș din argint, cu care strângea firimiturile, o mică țepușă cu care lua feliele de pâine și suporturi din sticlă pe care așeza tacâmurile. Eram fericită când îmi pregătea gustarea de după-amiază, uneori pâine cu unt, alteori macaroane cu nucă și zahăr. Macaroanele cu nucă și cu zahăr erau ceva foarte simplu și tare bun.

În dormitorul ei mirosea discret a pudră și a bomboane. Păstrase o mobilă masivă din lemn de nuc, foarte frumoasă, care umplea toată încăperea: patul, dulapul, toaleta cu oglindă și taburet, o micuță comodă cu sertare și o masă servanță pe roțițe. Erau însă puține obiecte, ceea ce făcea ca locul să aibă un aer limpede și auster, arăta elegant și simplu, nimic muzeal sau apăsător, cum e

în camerele cu mobile vechi. Fereastra era spre apus, așa că în fiecare anotimp, în zilele cu vreme frumoasă, lumina de după-amiază se instala ceasuri bune, plimbându-se pe parchet, pe tăblia patului, pe ușile dulapului și pe pereți.

Petreceam mult timp acolo, singură sau împreună cu ea, și umblam mereu prin sertare și prin cutiuțele ei cu bijuterii și mărunțișuri; îi era indiferent, pentru că eu tratam obiectele cu multă blândețe... în general. O singură dată s-a întâmplat să descopăr un mic flacon cu pastile mărunte, roșii, multe, pe care le-am lins meticulos, pentru că învelișul roșu era de fapt o glazură dulce care m-a încântat; așadar le-am lins, pe fiecare în parte, fără să-nghit vreuna, și le-am pus la loc în flacon, cu aceeași grijă, doar că acum erau albe, ceea ce nu mi s-a părut demn de atenție. Și nici nu s-a făcut mare caz de asta: mamei nu prea i-a convenit când a aflat, bunica însă n-a pomenit episodul niciodată.

Bunica Ana mai păstra trei lăzi uriașe din lemn, cu care ea și bunicul se mutaseră pe vremuri dintr-un oraș în altul. Una era pe holul de la intrare, alta în sufragerie și a treia în balcon. Nu-mi amintesc ce țineau în ele, eu le găseam firești, fuseseră acolo dintotdeauna, dar adevărul e că pentru alții erau o apariție tare curioasă. Niciunul dintre colegii mei de școală nu mai avea acasă lăzi mari din lemn. Vor fi avut poate și ei alte ciudățenii, dar lăzi din lemn ca ale noastre sigur nu avea nimeni. Eu le-am apreciat pentru că mă puteam juca pe ele, meșteream lucruri pentru școală sau depozitam cărți și caiete. În sufragerie păstraseră tot mobilele vechi: un bufet masiv, o vitrină frumoasă cu cești și pahare, un soi de divan, un mic birou pe care stăteau telefonul și un aparat de radio mare, o masă și, firește, lada din lemn, așezată sub fereastră.

Aș vrea să-mi amintesc mai multe despre ea și despre tot ce vorbeam. Dar nu-mi amintesc.

Când m-am născut, bunica Ana avea aproape 80 de ani. Noi două urma să avem prea puțin timp împreună. Așa că multe cuvinte au rămas nerostite, multe confidențe, nefăcute și multe complicități, nenăscute.

Între noi era o distanță caldă și un soi de prietenie nemărturisită. Bunica Ana nu te strângea în brațe și nu te acoperea de sărutări, asta e sigur, cu toate că avem împreună o fotografie în care chiar asta face: mă ține în brațe și mă sărută. Dar în fotografie eram un bebeluș, iar din anii care aveau să vină nu-mi amintesc alte gesturi de tandrețe.

11

Dinu Flămând

Nu mă am bine cu „monitorizează”, cu „accesează” – derivate ca un fel de gălbează ce decolorează multe din cuvintele care ne serveau, aș zice, destul de bine înainte de năvala noilor generații spre limbi străine,

care și „procesează” limba noastră uitând că e ca o deltă analitică și sintetică sau că se cuvine să îi absorbi curenții subterani – de exemplu: „datorită” vine de la „îndatorează” și nu poți să-i rămâi dator cu recunoștință cuiva care ani de zile te ține în temniță, iar apoi să spui că datorită închisorii din vremea Odiosului ai pareză și că nu ți se plătesc „arieratele” care „se cuvine” – Doamne, iartă-mă și mă ține

în vița gramaticii! Se zice că uneori în „locații” se elaborează pe loc tratate, iar vorbirea trebuie să facă „rating”, scopind cuvintele din dicționare, nu e de mirare că „le are decât” pe unele din fondul nostru imens, nu pe toate...

bieți și ancilari sărăntoci ai spiritului, pe o Via Appia devenită cărare!

Știm că am devenit „emanații” acestor puteri provizorii, dar nu aș vrea, ca minerii, să le fim salvatorii!

(din volumul *Veghea și Somnul*, Ed. Dacia, 2016)

Suvenirul

Petre Nechita

Șeful secției eveniment începu să urle ca apucatul:

— Avem o sinucidere în Băneasa. Fiul unui mahăr. Mai muncește cineva în coșmelia asta sau tre' să merg eu la filmare?!

Ana sări imediat de pe scaunul ei. Avea un subiect de deschidere, unul de maximă importanță. În ciuda a tot ce se petrecea în sufletul ei, era plină de energie, gata să fugă din redacție până la adresa indicată. În goana mașinii, observă trecătorii, le ghici o parte din gânduri, dar mai ales le simți golul acela din piept, care avea să se umfle și să pocnească. Ei încă nu știau, dar ceva se întâmpla, o știre se țesea în spatele alarmelor și-a girofarurilor, una despre care aveau să discute cu toții. Bucureștiul moțâia înainte ca genericul jurnalului de știri să-l hipnotizeze.

O capitală plină de specialiști, atotștiutori, oameni cu certitudini, iar spectacolul știrilor le oferea tocmai nebunia și viteza orașului pe repede-nainte, cu subiecte din toate domeniile, traduse, simplificate, ambalate cu muzică și tot soiul de efecte, în așa fel încât să le confirme convingerea că se pricep chiar la tot. Căci știrile trebuiau să fie pastile de vreo 2 minute, bune de înghițit și de-un doctor în filosofie, și de-un muncitor.

Ana nu trăia pentru nenorociri, nu-și dorea să relateze cifre seci despre tragedii. Dar simțea nevoia să fie mereu pe drum, în viteză, în căutare, în așa fel încât să nu se ajungă pe sine, să nu stea locului față în față cu propria persoană. De ea, de fricile și umbrele care i se strecuraseră în piept fugise din Chișinău la Iași, apoi la București. Și acum alerga după fiecare știre în parte, o meserie devenită drog ce-i păcălea durerile.

Descoperi rapid că un tânăr se spânzurase. Se-ntâmplase la o adresă cu o vilă frumoasă, o curte întinsă și o livadă care dădea înspre lac. Din redacție, de la departamentul medical, primi informația că băiatul era bolnav, suferea de o boală sau alta, oricum, ceva extrem de grav. Știa prea bine că nu era important numele bolii, ci gheara aia care scormonea prin trupul bolnavului, unghia ascuțită și plină de mizerie care nimerea fix în bășica subțire a sufletului și tot trăgea și împungea până o sfâșia cu totul.

Ana se certă cu operatorul care refuza să intre prin bătărie, pe lângă gardul înalt, ca să prindă câteva cadre cu livada, locul unde se petrecuse scena finală din viața unui om, dar prima dintr-un lung șir de reportaje.

— O să-ți scriu numele pe ecran, încă de la începutul știrii, îl amenință ea, să știe toată lumea cine a făcut treaba asta de rahat!

Bărbatul înjură în surdină și deveni ceva mai cooperant.

Deja erau toate televiziunile acolo și nu mai avea cum să obțină vreo exclusivitate. La fiecare interviu se vedea în cadru un mănunchi de microfoane colorate, ca o coroană mortuară, blegită. Dădură scurte declarații un pompier, un medic, apoi un polițist. Ultimul turu niște vorbe schițate în prealabil. Cineva găsisse trupul atârând de un copac. Cine?, fu imediat chestionat. Nu o rudă, răspunse sigur pe el. Se referi la o altă persoană, cineva care lucra pentru familia respectivă. Se bălbâi puțin. Îngrijitor sau ceva asemănător. Accentuă însă cuvântul *familie* care, deși nu era urmat de un nume, purta întreaga importanță a persoanelor respective, niște oameni care apăreau des

prin știrile economice și mondene. Îngrijitorul, repetă polițistul, tăiasse sfoara și ceruse ajutor. Un bilet de adio era acum în mâinile anchetatorilor, dar nu puteau fi oferite detalii publice. Din respect, chipurile.

Ana simți cum pierde știrea, cum devine doar un suport de microfon, care adună aceleași informații cu toată turma de jurnaliști. Începu să se plimbe pe stradă, pe lângă cei adunați gură cască. Asculta, scruta chipurile, căuta vreun detaliu de care să se agațe.

În lateralul unui șir lung de mașini de poliție văzu un bărbat așezat pe bordură. Ana îi analiză hainele și trase rapid concluzia: era un trecător, nicidecum rezident pe strada flancată de vile care aspirau la statutul de palat.

Trecu mai departe. Încercă să discute cu cei ieșiți în fața porților, dar nimeni nu îndrăzne să-i dea detalii. Siguranța reporterului care știe tot chiar și atunci când habar n-are ce se petrece, se topea. Ana se și vedea acasă, în apartamentul închiriat, chircită în patul cu așternuturi aspre. Singură... Ce să miște, cum să dea din coate și mâini ca să mai scoată ceva din știrea asta?! Avea de condensat 19 ani de viață în niște reportaje de 2-3 minute fiecare, câte o bucată din povestea unui tânăr bogat, pasionat de mașini rapide, pilot de carturi de pe la vreo 7 ani, colecționar de poze cu decoruri celebre de prin orașe străine, omul care avea totul la îndemână, mai puțin o soluție medicală

miraculoasă. Era obligată să descopere cum să le arate oamenilor care se plimbau, făceau cumpărături, descuiau ușile de acasă, modul în care tânărul învățat că orice e posibil conștientizase nimicul, neputința, sfârșitul.

Să reușească asta însemna să-și pună mâna măcar pe câțiva spectatori, să-i atingă în treacăt și să lase o sămânță de gând, o îndoială, zeama ideii că certitudinile sunt idioțenii.

Reveni către casa în dreptul căreia luceau lămpile camerelor de filmat. Reporterii dădeau acolo în clocot, iar operatorul ei probabil se scobea în nas și filma bordurile și asfaltul.

Cu coada ochiului observă din nou bărbatul care părea ascuns pe marginea drumului, stingher. În spatele lui era un gard, iar prin dantelăria de metal strălucea vopseaua de pe o mașină sport.

Detaliile mărunte se așezară într-o ordine pe care în sfârșit o înțelegea. Groaza care-i înmuia chipul, umerii prăbușiți, privirea pierdută în gol. Omul acela oarecare era cheia știrii ei. Chestionat puțin de polițiști și apoi ignorat, abandonat pe o bordură.

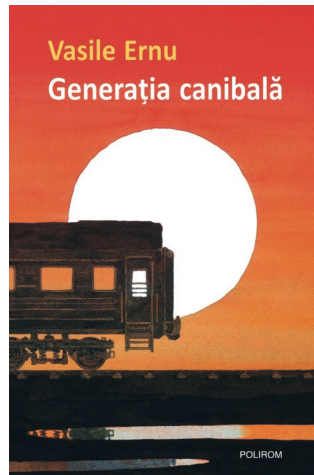
Ana mai observă ceva și-atunci fu convinsă. Din buzunarul pantalonilor se ivea un mâner din lemn. Un cuțit. Încă nu știa, dar acela avea să fie primul obiect din colecția ei de suveniruri macabre, viitorul analgezic care să-i amortească toate durerile, mai puternic și mai de durată decât fiecare știre în parte.

La Vest de Est. Cine sunt femeile Generației canibale?

Laura T. Ilea

Vasile Ernu,
Generația canibală,
Polirom, 2024

Întrucât nu am reușit să ajung la lansarea *Generației canibale* (Polirom, Egografii, 2024) a lui Vasile Ernu, la Casa Tranzit din Cluj, pentru că lansam în același timp *Anarhetipurile* la Litere, am cerut celor care au participat câteva reacții la cold, din care am înțeles că, pe lângă altele, Vasile a fost întrebat despre prezența și rolul femeilor în carte, care apăreau reduse, într-o anumită măsură. Ceea ce mi-a dat de gândit, întrucât ulterior, citind-o, am dat peste un pasaj explicit, în care autorul afirmă sus și tare că eroul tranziției e femeia, fără de care lumea respectivă s-ar fi scufundat definitiv (p. 528). Cum se împacă așadar cele două afirmații? De ce eroul tranziției nu e perceput ca o prezență feminină distinctă în articularea istoriei? Ar putea fi viziunea apocaliptică, tragică, amendată de o contraviziune istorică? Și de ce cartea e până la urmă despre moștenirea „canibală” a unei întregi generații de bărbați gânditori?

În primul rând, trebuie să spun că există măcar două personaje feminine foarte bine conturate, tătăroaica Simona și Svetlana, „una dintre cele mai inteligente fete din universitatea ieșeană” (p. 148), însă aceasta din urmă, ca și alți bărbați cu mult potențial din evocarea lui Ernu, nu își găsește locul în timpul său: „nu e loc pentru acești copii, în epoca western și canibală. Cum ar spune luda: anturajul istoric ne strică pe toți” (p. 157).

Apoi, mai sunt femei care susțin lumea culturală, în special în epoca clujeană evocată, dar cred că nu aceasta e problema. De altfel, faptul că există comunități masculine atât de

puternice nu îmi apare a fi problematic pentru că, atunci când ele se destramă, rolul femeii devine exclusiv cel de susținere, sacrificiu, abnegație și întrețesere tăcută de istorii. Am citit un studiu recent, în care se spune destul de clar că, dat fiind faptul că comunitățile tradiționale ale bărbaților sunt din ce în ce mai restrânse (cluburi, sport, activități underground), aceștia tind tot mai mult să își încarce partenerul feminin cu rolul de suport, de confesor, de stâlp de susținere.

Așadar, faptul că mare parte din generația „canibală” a anilor nouăzeci este masculină nu îmi pune neapărat probleme. Locul în care însă m-aș insinua e acela în care, atunci când această masă de susținere, acest erou colectiv, ar căpăta individualitate, o nouă viziune asupra istoriei ar putea apărea.

Pentru a-mi continua argumentul, mă opresc pentru moment asupra primului capitol, cel despre îngerul istoriei, despre westernizarea rapidă a României în anii nouăzeci, și mă întreb dacă aceasta a fost singura variantă care ne-a condus viețile atunci. Reacția mea a

fost instantanee, la fel cum am mai scris un text, *Experiența migrației sau de ce nu suntem o „generație bleagă”*, apărut în nr. 27 din revista *Timpul* (2023), imediat ce un coleg de-al meu, profesorul, criticul și scriitorul Bogdan Crețu, a catalogat-o astfel. M-am gândit atunci la ceea ce e de neînțeles în experiența migratoare, la acuitatea experienței, la modul în care ea ajunge să definească, dinăuntru și dinafară, lumea în care trăim, la o scară mai largă, pentru că între timp aceasta a devenit norma lumii actuale, nu mai e doar obsesia Europei de Est a anilor '90.

Există o viziune tragică a istoriei, apocaliptică, în care a înainta în timp înseamnă a exclude, a judeca, a face procesul unei întregi generații, în care, după instalarea răului va veni epoca resentimentului, imposibil de eludat. În prima parte a cărții, Ernu o spune explicit: perioada anilor '90 a reprezentat o accelerare de proporții, ea s-a extins poate până în 2006 și se află la baza colapsului actual, la baza canibalizării unei întregi generații.

[moartea mea nu-mi aparține]

Lars Saabye Christensen

moartea mea nu-mi aparține
moartea mea e a altora

la fel precum ceilalți sunt eu

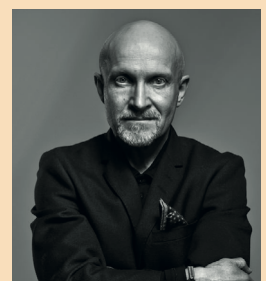
moartea ta e a mea

o port
precum o valiză pe care nu o voi deschide niciodată
o port
precum o cheie
a unei camere în care nu voi fi niciodată

TRADUCERE

Din volumul *Stempler* (editura Cappelen Damm, Oslo, 1989)
Traducere din norvegiană de Paul-Daniel Golban

Lars Saabye Christensen s-a născut în 1953 în Oslo, orașul copilăriei sale. Este unul dintre cei mai populari scriitori norvegieni, iar opera sa numără atât romane, cât și teatru și poezie. Este cunoscut în special pentru trilogia *Beatles* (1984, 1990, 2008), roman tradus și în limba română, care cunoaște un succes imens de public, fiind bine primit și de criticii literari. Membru al Academiei norvegiene de limbă și literatură și Comandor al Ordinului St. Olav.

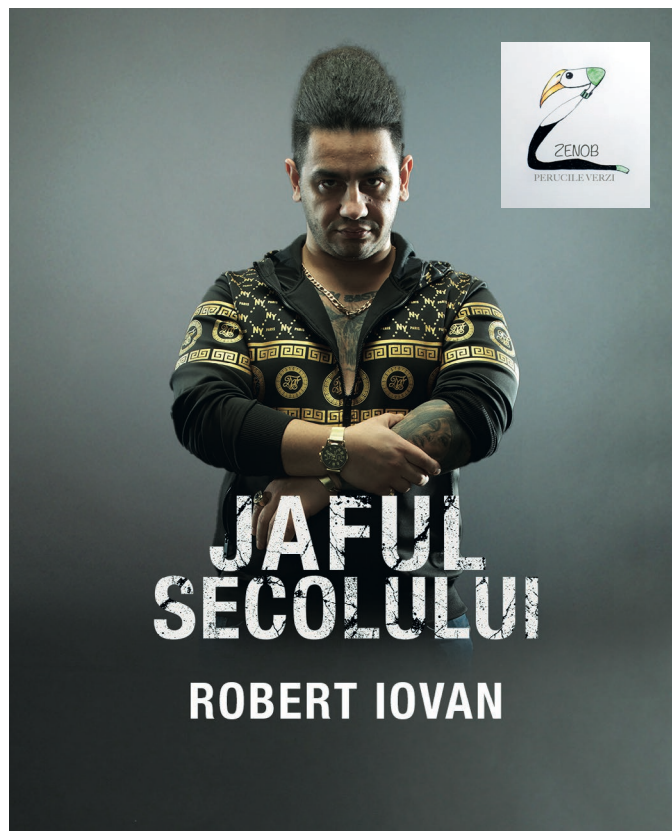
Robert Iovan: s-a filmat mult și a rămas mult

Cunosc foarte bine scenariul filmului, amplu, chiar stufos, cu multe detalii: după ce anume îți pare rău dintre scenele și detaliile rămase în afara peliculei?

S-a filmat mult și a rămas mult, mi se pare că echipa a făcut o selecție perfectă de scene și filmul curge natural, probabil cu cele scoase în afara peliculei filmul ar fi fost prea încărcat, așa că ei și-au făcut magia, pentru că inițial poate îți plac toate.

Ce ai adăugat personajului tău? Ce ți-a plăcut, ce nu ți-a plăcut la el? Prezintă în câteva cuvinte personajul.

Mi-a plăcut la acest personaj Adrian faptul că m-a pus în dificultate să-l găsesc, pentru că eu personal nu sunt așa, n-am luat nici măcar o amendă de tramvai, și mie îmi plac provocările. În afară de aspect, construcția lui a fost o

compoziție și m-am documentat mult despre acest tip de comportament al lui Adrian,

mă bucur că am avut libertatea să-l construiesc așa cum mi l-am imaginat.

Ce părere ai despre filmele cu hoți? Îți plac filmele în care hoții sunt prinși? Cele în care scapă? Sunt filme de succes: ce atrage la acest gen de film?

Ador filmele de acțiune, mă țin în suspans, cred că de cele mai multe ori prefer ca hoții să fie prinși, excepție fac filmele în care hoții sunt atât de inteligenți încât îi păcălesc pe toți, inclusiv pe spectatori.

Ce urmează pentru tine după acest film? (planuri, roluri, dorințe)

După acest film, urmează alte proiecte noi cu siguranță, până atunci eu îmi continui activitatea la Teatrul Colibri din Craiova, activitatea de petreceri de copii și școala Corabia Artelor din care fac parte.

Un manifest împotriva uitării

Catrinel Popa

Andrei Novac,
35. Povestea nespusă a unei revoluții,
Vellant, 2024

Dincolo de virtuțile sale artistice incontestabile volumul lui Andrei Novac, *35. Povestea nespusă a unei revoluții*, reprezintă un manifest sui-generis, tulburător și imperativ totodată, împotriva uitării, sau – privind lucrurile de pe celălalt mal al râului Lethe – o pledoarie pentru aducere aminte.

La mai bine de trei decenii de la Revoluția din decembrie 1989 chiar mulți dintre cei care au trăit acele momente tind să le

privească cu o rece detașare, ca și cum alții și nu ei, ar fi fost actori în cea mai tragică „poveste” din istoria noastră recentă. Cât despre cei mai tineri, nici nu încerc să fac exercițiul de imaginație riscant de a privi lucrurile din perspectiva lor...

Un lucru este cert: și pentru cei care au trăit Revoluția „în direct” și pentru cei care află câte ceva despre ea din manualele de istorie (studiind-o, probabil, alături de revolta lui Tudor Vladimirescu și de Revoluția de la 1848 într-o singură lecție), lectura volumului *35 [...] va izbuti să recupereze – la distanță de mai bine de*

treizeci și cinci de ani de la evenimente – măcar un strop din imensa emoție colectivă care s-a revărsat atunci.

Două sunt referințele intertextuale care mi-au venit instantaneu în minte când am parcurs acest volum tulburător: în primă instanță m-am gândit la *Antologia orașelului Spoon River* de Edgar Lee Masters, iar mai apoi la legenda Mankurtului din rătășitorul roman al lui Cînghiz Aitmatov, *O zi mai lungă decât veacul*. Ambele sunt, în esență, pledoarii pentru conservarea memoriei vii, dar ultima se apropie mai mult – poate pentru că vine din partea unui scriitor din

Est – de miza volumului de versuri al lui Andrei Novac: lupta împotriva *mankurtizării* (adică a ștergerii memoriei) nu trebuie să înceteze niciodată, dincolo de mode și timp, de crize politice și de complexe socio-culturale. Altminteri riscăm să pierdem – o dată cu reperele identitare – cam tot ceea ce ține de umanitatea noastră.

Radu Halterofilul

Ionuț Cristache

Am fost ieri la București, îi spun amicului actor, vecinul meu de povești altfel, pe care le adun de la o vreme într-o carte viitoare. M-am plimbat câteva ore pe bulevardul studenției noastre, timpul a rămas în loc, pereți jupuiți, foste cârciumi închise, cu lacăte mari la intrare... În terasa mică, dinaintea de Piața Kogălniceanu, în care Petre Țuțea ne-a ținut numeroase lecții de filosofie șoptită, zac niște scaune și mese rupte, dar vocea lui e tot acolo, n-a dispărut. Nici privirile muștrătoare ale securistului de odinioară, așezat la o masă din apropiere...

Peste drum de fosta mea facultate, am văzut o pizzerie d-asta, capitalistă... Don profesor, don profesor, m-am auzit striga... Cine era? mă întreabă amicul. Radu Halterofilul, îi răspund... Îl știu și eu, zice prietenul de povești, venea uneori la Fiord, în Târgoviștea noastră, se așeza singur la o masă și bea o bere. Una singură, l-am urmărit de fiecare dată... Da, spun și eu, despre el e povestea mea de astăzi.

L-am văzut de pe trotuarul meu, era și greu să nu ți-l amintești pe Radu, cu cele peste o sută de kilograme ale lui; se mișca încet printre mesele care au ocupat spațiul îngust al cofetăriei de altădată, la care beam un

suc leșinat în urmă cu aproape o jumătate de secol. „Să trăiți, don profesor”, s-a grăbit să zică și mi-a luat mâna între palmele lui uriașe. Radu a fost elevul meu, a terminat acum vreo zece ani, nu pot să-l uit, umbla după mine pe coridoarele liceului să-mi spună că mi-a citit ultimul roman și „mi-a plăcut”, adăuga el fericit. Mi-a mai spus că nu mai citise o carte întreagă niciodată.

În Bucureștiul întâlnirii noastre neprevăzute, Radu s-a uitat lung la mine și m-a rugat să bem o bere împreună, am terminat tura, a zis. Ne-am așezat, el încăpea greu pe un singur scaun. „E nasoală viața asta, don profesor”, a început Radu. L-am lăsat să vorbească. „Am fost în Italia cu ai mei, făceam pizza de dimineața până seara târziu. Mă pricep, sunt bun, miros a pizza și noaptea, atunci când dorm”... Așa era, Radu avea aromă de „pizza cu de toate”, s-a umplut locul în care ne-am așezat de ea. „Don profesor, de ce n-am putut eu să stau aici, unde e acum casa mea, la bunicii mei din București, care plângeau de fiecare dată când plecam?” Am luat o gură de bere, nu știam ce să-i răspund. „Noi locuim în Italia lângă orașul care s-a prăbușit la cutremur. Pe mama și pe tata i-au scos de sub dărâmături, noroc că au

scăpat doar cu câteva vânătăi. Eu n-am fost acasă”. Sunt atât de multe generații în urma mesei mele, nu-i mai știu decât pe câțiva dintre elevii mei. Pe Radu, însă, nu l-am uitat, citea greu și gândea la fel de greu. Așa mi se părea, deși...

Văd precis ziua de iarnă în care vorbeam cu el și cu gașca de elevi amorțiți, în ora noastră de filosofie, despre libertate și despre constrângeri. „Radule, l-am întrebat în dimineața de februarie, tu cum înțelegi relația dintre a fi liber și a fi constrâns de atâtea lucruri?” Avea atunci ochii holbați, ca și acum la masa bucureșteană a locului în care face tot pizza, de dimineața până seara târziu. „Domn profesor, a zis atunci Radu, eu aș putea, pentru că sunt un om liber, să bag două degete în priză. De ce n-o fac?” Obosise, transpirase dar a răspuns bine la întrebarea mea.

Nu mai știu dacă i-am dat atunci „un zece”, parcă așa am făcut...

Acum este tot el, dar nu pare să mai înțeleagă nimic despre libertate și fericire. „Știi, a continuat el, când am plecat în Italia am luat cu mine cartea dumenavoastră, aia cu antilopele, cu drogatul... S-a pierdut la cutremur.” L-am chemat, dacă mai ajunge prin orașul adolescenței lui, să-i dau una nouă, cred că mai am câteva pe acasă, i-am spus. Pe coperta cărții mele scrie așa: Ninja, havana, king, bonzai, moriciuca, diesel, pure, special, charge, flowder... tot felul de plicuri ambalate, e o relație între om și mediul vegetal, prin care Seby se strecoară îmbătrânind de la o zi la alta. Fumat, prizat, injectat...

Altfel, și noi ca și vechiul tău elev, zice prietenul actor care m-a ascultat în tăcere, ne „îndelnicim” tot cu libertatea.

Proiecția spațiilor sovietice în romanul Tatianeii Țîbuleac „Grădina de sticlă”

Angela Cioara

Tatiana Țîbuleac aduce în atenția cititorului povestea unei fete moldovence, Lastocika (rândunică în limba română), adoptată dintr-un orfelinat, în anii '80, de către Tamara Pavlovna. Drumul de la orfelinat spre casa rusoaicei Tamara constituie punctul de cotitură, momentul în care Lastocika

trece într-o lume necunoscută, primind o nouă identitate. Spațiul în care sunt plasate evenimentele în romanul *Grădina de sticlă* este Chișinăul sovietic, narațiunea proiectând o lume dezarticulată, fragmentată.

Chișinăul este orașul în care se urmărește procesul de maturizare al fetei și poate fi

interpretat ca element care conferă textului ciclicitate, întrucât, dacă la început sunt redată reflecțiile fetei asupra spațiului citadin, itinerariile pe care le parcurge împreună cu Tamara, fiind fascinată de tot ce o înconjoară, la final, este redată din nou perspectiva sa asupra orașului, pe care îl

vede schimbat și simte că nu se mai regăsește în această lume. Jocurile de limbaj, inserarea unor cuvinte în limba rusă, cu traducere în notele de subsol, caracterul fragmentar și integrarea unor versuri în asamblajul narativ constituie reverberații postmoderne ale scriiturii.

Jaful secolului, la premieră

Doina Ruști

Povestea mi-era cunoscută, și nu mă refer la cea reală, cu tablourile furate și arse, ci la scenariu. L-am citit la CNC (eram în juriu), scris excelent, stufos, cu multe detalii, încât îmi venea să-l sun pe autor și să insist să-l facă roman. Cred că este cel mai dens și bine construit scenariu din câte am citit. Totuși, Mungiu nu l-a regizat, ci a încredințat povestea Teodorei Ana Mihai, atât de înrudită, aici, ca viziune, cu filmele sale, în special cu *După dealuri* și *Bacalaureat*.

Inspirat dintr-un fapt real, filmul pare să urmărească întocmai evenimentele, de la furtul unor tablouri celebre, din Muzeul Kunsthal, la deznodământul arderii capodoperelor într-o sobă rurală. Dar aceasta e doar coloana epică. În realitate, filmul reconstituie o parte a unei răni sociale: trauma sărăciei – care generează ruptura între Est și Vest. Cele cinci personaje recompun destul de exact condiția migrantului, prin secvențe memorabile, aducând alături mizeria, umilința și limitele adaptării.

Filmul debutează cu imaginea satului din care provin personajele, în toată sărăcia lui, fără ca tușele să devină dure, ci mai curând optând pentru o anumită poezie (lacul, biserica, prisma și soba cu gură largă), ca mai departe filmul să păstreze aceeași notă, în secvența repartizării românilor veniți să muncească „în afară” ori în ilustrarea vieții occidentale. Nu cade niciodată în realism îngroșat, nu se lasă tentat de idealizări. Nu e satiră, nu e nici reportaj critic. Ci este o poveste, cu detalii și acțiune *in crescendo*.

Este greu să ții balanța în echilibru, atunci când vine vorba despre distrugerea unor opere de artă. Ești tentat să deplângi barbaria, să lași măcar o floare pe mormântul dispariției unor capodopere. În alt sens, ți-ar plăcea să existe un deznodământ fericit. Să nu fie adevărat. Ai vrea ca Natalia să fi sustras/ascuns o parte dintre tablouri. Dar filmul nu merge pe rețetarul comercial. Nu lasă loc de interpretări și nici nu încheie cu

ostentație. De la un capăt la altul doar arată o stare de fapt, în latura ei omenească.

Toate personajele au viață, au biografie. Chiar și cele secundare ori periferice, cum e lopătarul, au consistență.

Îlă (Rareș Andrici) duce povestea, asigurând coeziunea grupului, și ca liderul al personajelor, dar și ca ton actoricesc principal. Este complet, de la atitudine la replici și costume, impune într-un mod subtil linia interpretativă a celorlalte personaje, atât de diferite de el. Chiar face un tandem cu Robert Iovan, care, prin nota histrionica și limbajul colorat, emană imediat simpatie. Dar nu asta îi face autentic, cât dialogurile vii, logice și legate permanent de poveste. De altfel, filmul are dialoguri impecabile. Nimic de umplutură nu e acolo, nicio replică artificioasă, niciun cuvânt aruncat la întâmplare.

Rolul cel mai greu îl are Gigel (Ionuț Niculae). Este și eroul principal, pentru că filmul se derulează din perspectiva lui și a Nataliei, interpretată de Anamaria Vartolomei. Ionuț Niculae își impune personajul prin pasivitate și prin nehotărârile lui.

Toate cele trei personaje masculine se înșurubează bine în prototip, în primul rând ca fețe

de imigrării, care obligă la transformări, la pierderea valorilor, la alterarea planurilor inițiale etc.

Cu poveste auxiliară la diegesis, Natalia devine aici un personaj-argument. Revolta ei inițială se temperează, personajul își amputează treptat dorința de comunicare și chiar de acțiune, acceptând o existență fără participare.

Aproape că personajele vin unul în continuarea celuilalt, pentru a trasa drumul degradării. Andreea (interpretată de Macrina Birlădeanu, excelent intrată în rol) resemnată, pare emanația tuturor frustrărilor trăite de Îlă.

Ce vreau să spun este că *Jaful secolului* e în primul rând un film de personaje. Istoriile lor, aglutinate, dezvoltă traseul migrării, răspunzând la întrebarea pe care o pune povestea din capul locului: cum s-a ajuns aici?

Filmul are virtutea de a detecta acel ceva care se dereglează în omul ajuns în Occident. Și mai mult chiar, surprinde cu un anume umor amar cum și unde se scindează lumile. Discuțiile dintre polițiștii români și olandezii, veniți să recupereze tablourile, exprimă direct fisura socială, într-un limbaj edificator.

Însuși titlul filmului își schimbă coloratura. De la sensul aproape emfatic se duce spre o acțiune

derizorie și spre un deznodământ absurd.

Lucrat cu atenție, cu accent pe compoziție, în primul rând, filmul *Jaful secolului*, devine treptat un tablou în replică la impresionismul colorat și spumos a lui Monet, în replică la expansiunile lui Van Gogh, sau la îndrăznelele lui Picasso și Matisse, un tablou de un realism crud, în alb și negru.

Jaful Secolului este o co-producție româno-belgiană-olandeză, produs de Mindset Productions, în co-producție cu Mobra Films, Lunanime, Les Films du Fleuve, Bastide Films, Filmgate Films, Film i Vast și Avanpost Media. La realizarea lui a contribuit și Centrul Național al Cinematografiei.

Revista aparține
Asociației Creatorilor de Ficțiune
(ACF)

<https://asociatia-creatorilor-de-fictiune.ro>

Bulevardul Bălcescu,
nr. 7, ap. 3
București.

Producție: Oscar Print
Distribuție: Librăriile Cărturești
și Librăriile Humanitas

© Ficțiunea

R E D A C Ț I A

Director: Șerban PAVLU.

REDACTORI:

Petre NECHITA,
Alina BAKO
Marius NICA
Adriana IRIMESCU,
Claudia COSTIN,
Ciprian HANDRU,
Paul-Daniel GOLBAN,
Bianca ZBARCEA,
Codruț RADU.

CONSULTANȚI:

Cătălin D. CONSTANTIN,
Doina RUȘTI,
Ileana MARIN,
Cătrinel POPA,
Enrique NOGUERAS,
Roberto MERLO,
Sebastián TEILLIER.

<https://fictiunea.ro>
e-mail: contact@fictiunea.ro

PREȚ: 10 lei

ISSN 2821 – 7985
ISSN-L 2821 – 7985

9 772821 798503